بسم الله الرحمن الرحیم

سرلیکنه

په افغانستان کې د ښوونې او روزنې اړتیا

د لوی الله (ج) اوامر او د اسلام د ستر پیغمبر حضرت محمد (ص) غوره لارښوونې په ډاګه کوي، چې ښوونه او روزنه له ټولو فنونو او مسلکونو سره د انسان لومړنی اړیکې نښلوي او په همدې توګه د ځان پېژندنې خورا مهمه مرحله هم پیل کېږي. که چېرې څوک د ښوونې او روزنې د نعمت نه بې برخې وي، نو هغه خپل ځان نه شي پېژندی او چې ځان و نه پېژني د جهان پېژندنې څخه خو بیخي بې برخې پاتې کېږي.

په دې کې شک نشته، چې لومړنۍ زده کړه انسان د مور د غېږ نه اخلي، خو کله چې یې په کرار کرار شعور وده کوي نورې زده کړې او پوهې ته اړتیا لري، علم او پوهه د هرې ټولنې د پر مختګ او بریالیتوب بنسټ جوړوي، ښوونه او روزنه ده، چې دیوې ټولنې د وګړو تر منځ د ښه او بد تفکیک را منځته کوي، همدغه ښوونه او روزنه ده، چې د دنیا ستر قوتونه وربانديې لوبې کوي او د خوشحالۍ او پر مختګ په بام یې خیژوي.

سالمه ښوونه او روزنه نه یوازې په عصري علومو، بلکې په دیني علومو کې هم انسان د لوړ سوچ (اند) او فکر خاوند کوي. د بدو او ناروا کارونو څخه یې منع کوي د نېک او ښه عمل لاره ورته په ګوته کوي.

افغانستان چې په تېرو څو لسیزو کې د هر ډول جنګونو ښکار شوی او د حکومت دارۍ ټول بنیادونه یې له بیخه ړنګ شوي ؤ اوس یې د نړیوالې ټولنې په مرسته څه نا څه ادارو په کار پیل کړی دی، خو د بده مرغه تر اوسه هم هغه څه چې لازم دي په سالمه توګه نه دي تر سره شوي، نور مسایل یې جدا بحث غواړي، خو د ښوونې او روزنې په برخه کې باید تر هرڅه زیات کار و شي، ځکه د هرې ټولنې او هر هېواد امن، پرمختګ او خوشحالي د علم او پوهې سره تړلي دي. که علم او پوهه نه وي سالمه او عصري ښوونه او روزنه نه وي، نو نه امن شته او نه پرمختګ.

سره د دې، چې په دې ورستیو کې په افغانستان کې د ښوونې او روزنې چارې ګړندۍ شوې د ښوونځیو شمېرې زیاتې شوي، شخصي ښوونځي هم په زیاتېدو دي، خو د زده کوونکو علمي کچه په هماغه اندازه نه ده کومه چې ورته ضروري او لازمه ده، د دې لپاره باید حکومت نور هم خپلې هلې ځلې ګړندۍ کړي او ښوونې او روزنې ته خاصه پاملرنه وکړي تر څو د افغانستان هر ماشوم د زده کړې په جامه سمبال او ځوانان یې د سالمې او ریښتینې پوهې او علم خاوندان شي، تر څو د هېواد په امنیت، پرمختګ او سوکالۍ کې مهم رول ولوبوي او هم دا چې نور یې هم د هېوادونو سره سیال شي.

اداره

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلوېښت حديثونه

ليکونکی: سميع الله خاکسار

لمونځ په دين کې يو ډېر ستر مهم بدني عبادت دی، نو ځکه د لمانځه په حصه کې ډېر زيات حديثونه راغلي دي، چې د هغوی را ټولنه دلته ګران کار دی، اما له هغوی څخه څلوېښت (۴۰) حديثونه په لاندې ډول دي.

① نبي اکرم ﷺ ارشاد مبارک دی، چې الله ﷻ زما په امت باندې د ټولو څيزونو څخه مخکې لومړی لمونځ فرض کړ او په قيامت کې په د ټولو څيزونو څخه مخکې لومړی د لمانځه حساب کتاب کېږي.

② د بنده او د شرک په منځ کې فرق يواځې لمونځ دی.

③ د اسلام نښه لمونځ دی ځوک، چې زړه فارغ کړي او د وختونو او مستحباتو لحاظ ساتلو سره لمونځ وکړي هغه مؤمن دی.

④ هيڅ يو شی د ايمان او د لمانځه نه بهتر فرض کړ شوی نه دی که چېرې د دې نه بهتر بل شی فرض کړی شوي وي، نو فرښتو ته به يې د هغه حکم ورکړی وای فرښتې شپه او ورځ په رکوع او سجده کې دي.

⑤ لمونځ د دين ستنه ده.

⑥ لمونځ د شيطان مختور وي.

⑦ لمونځ د مؤمن نور دی.

⑧ لمونځ بهترين جهاد دی.

⑨ کله چې بنده لمونځ شروع کړي، نو الله ﷻ د هغه طرف ته پوره توجه فرمايي او کله چې لمونځ نه ليرې يې الله ﷻ هم ترې ليرې شي.

⑩ کله چې کوم آفت د آسمان نه نازلېږي، نو د جومات له آبادوونکو نه ليرې وي.

⑪ که چېرې لمونځ ادا کوونکی په څه وجهه دوزخ ته ولاړ شي نو اور يې د سجدې ځايونه نه سوځوي.

⑫ الله تعالی د سجدې ځايونه په اور حرام کړي دي.

⑬ د ټولو نه زيات ښه عمل د الله تعالی په نزد لمونځ دی، چې په وخت باندې ادا شي.

⑭ الله تعالی ته د بنده په ټولو حالانو کې د ټولو نه زيات ښه دا حالت دی، چې هغه په سجده کې ووينې، چې تندی يې پر ځمکه وي.

⑮ الله تعالی سره د بنده د ټولونه زيات نږدې والی په سجده کې وي.

⑯ د جنت کنجي لمونځ دی.

⑰ کله چې بنده د لمانځه لپاره ودرېږي، نو د جنت دروازې ورته خلاصې شي او د الله تعالی او دغه لمونځ ادا کوونکي ترمنځ پرده ليرې شي تر څو چې په ټوخي يا نور څه باندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشغول نه شي.

⑱ د لمونځ درجه په دين کې داسې ده لکه د سر درجه په بدن کې.

⑲ لمونځ د زړه نور دی څوک چې زړه نوراني جوړول غواړي، څو په لمانځه سره دې جوړ کړي.

⑳ د ځمکې په کومه برخه د لمونځ په چې ذريعه الله تعالی ياد شوی وي هغه برخه د ځمکې په نورو حصو د ځمکې فخر کوي.

㉑ څوک چې دوه رکعت لمونځ وکړي د الله تعالی نه څه دعا وغواړي، نو الله تعالی به د ده دعا قبولوي، خو که زر وي يا د څه مصلحت له خاطره څه موده پس وي خو ضرور به يې قبلوي.

㉒ څوک چې يواځې والي کې دوه رکعته لمونځ وکړي، چې د الله تعالی او فرښتو نه بغير يې هيڅ څوک هم ونه ويني، نو هغه ته به د دوزخ څخه د خلاصون اجازه نامه ورکړ شي.

㉓ څوک چې يو فرض لمونځ ادا کړي د الله تعالی په نزد د هغه يوه دعا قبوله شوه.

㉔ هغه څوک چې د پنځه وخت لمانځه ساتنه کوي د هغه رکوع، سجده، اودس او نور په ښه شان ادا کوي جنت د هغه لپاره واجب شو او دوزخ په هغه باندې حرام شو.

㉕ لمونځ د هر پرهېزګار قرباني ده.

㉖ مسلمان بنده کله، چې د پنځو لمونځونو ساتنه وکړي شيطان د هغه نه وېرېږي او کله چې هغه په لمونځونو کې بې پروايي وکړي، نو شيطان په هغه زړور شي د هغه په غلولو کې يې طمع پيدا شي.

㉗ د ټولو نه بهترين عمل په اول وخت کې لمونځ کول دي.

㉘ د الله تعالی په نزد د ټولو لمونځونو نه زيات خوښ په اول وخت کې لمونځ کول دي.

㉙ د ماسپښين د لمانځه رومبي د څلورو رکعتو ثواب داسې دی لکه د تهجد د څلورو رکعتو.

㉚ د ټولو نه بهترين لمونځ د نيمې شپې لمونځ دی، خو د دې کوونکي ډېر کم دي.

㉛ کله چې بنده لمانځه ته ودرېږي، نو د الله تعالی رحمت هغه طرف ته متوجه شي.

㉜ د تهجد لمونځ ضرور کوئ، چې تهجد صالحانو طريقه ده او د الله تعالی د نزديکيت سبب دی تهجد د ګناهونو نه منع کوي او د خطاګانو د معاف کولو ذريعه ده او له دې سره بدن هم تندرست کېږي.

㉝ د آخري شپې دوه رکعته لمونځ د ټولې دنيا څخه بهتر دی. رسول الله ﷺ وايي: که چېرې ماته د مشقت وېره نه وي، نو په امت به مې فرض کړی وای.

㉞ د الله تعالی خاص بندګان هغه دي، چې د شپې د خپل رب د پاره په سجده او په قيام کې وي.

㉟ د شپې مونځ د الله تعالی د شکر ذريعه ده.

㊱ ابوهريرة ﷺ وايي: چې ما د رسول الله ﷺ نه واورېدل، چې د فرض مونځ نه پس غوره مونځ د شپې مونځ دی.

㊲ د لمانځه په باره کې د الله تعالی نه ووېرېږئ د لمانځه په باره کې د الله تعالی نه ووېرېږئ. د لمانځه په باره کې د الله تعالی نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وويرېږئ.

㊳ لمونځ ترک کول بنده کفر ته رسوي يو بل ځای ارشاد دی، چې د بنده او کفر وصل د لمانځه ترک دی، بل ځای ارشاد دی، چې فرق د مسلمان او کفر په منځ کې لمونځ دی.

㊴ څوک چې دوه لمونځونه بغير د کوم عذر په يوه وخت قضا کړی هغه د گناهونو د دروازو څخه يوې دروازې ته ورسېد.

㊵ په اسلام کې د هغه کس هيڅ حصه نشته، چې لمونځ نه ادا کوي او بې او دسه لمونځ نه کېږي. لمونځ د دين لپاره داسې دی لکه د سړي لپاره چې سر دی.

غوره ويناوې

لیکوال: ثناء الله رحمتي

① کار هغه کوه، چې ستا په کې فايده وي او د هغه کار څخه ځان ساته، چې ستا په کې تاوان وي.

② گناه لږه کوه، چې مرگ در باندې اسان شي.

③ هرڅوک چې تا ته د خلکو راز وايي په دې پوه شه، چې ستا راز به نورو ته هم وايي.

④ دوست ته د زړه حال وايه او دښمن ته لاپې.

⑤ هوښيار هغه څوک دی، چې کار شروع کړي او انجام يې په ځان فرض وگڼي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو بانډې چې له رسول الله (ص) نه پوښتنې کوي

ليکونکی: سيد شفيق الله رحيم زی

① غواړم چې دعا مې قبوله شي؟
ځواب: له حرامو ځان وساته دعا به دې قبوله شي.
② غواړم چې روزي مې پراخه شي؟
ځواب: تل په اوداسه کې اوسه.
③ غواړم چې الله (ج) را باندې رحم وکړي؟
ځواب: د الله (ج) په مخلوق رحم کوه.
④ غواړم چې رسوا نه شم؟
ځواب: له زنا څخه ځان وساته.
⑤ غواړم چې لوی عالم شم؟
ځواب: تقوا غوره کړه لوی عالم به شې.
⑥ غواړم چې د الله (ج) تابعدار بنده شم؟
ځواب: فرايض مه پرېږده.
⑦ غواړم چې عزت مند شم؟
ځواب: خلکو ته لاس مه نيسه عزت مند به شې.
⑧ غواړم چې عادل شم؟
ځواب: څه چې ځان ته خوښوې نورته يې هم خوښوه.
⑨ غواړم چې ځواکمن شم؟
ځواب: په خدای (ج) باور او توکل کوه.
⑩ غواړم چې لوی سړی شم؟
ځواب: د خلکو سره مرسته کوه.
⑪ غواړم چې غني شم؟
ځواب: قناعت غوره کړه.
⑫ غواړم چې ايمان مې پوره شي؟
ځواب: اخلاق ښه کړه.
⑬ غواړم چې د قيامت په ورځ الله تعالی را څخه خوشحاله وي؟
ځواب: له جنابت څخه ځان پاک ساته.
⑭ له ټولو لويه ګناه څه ده؟
ځواب: بد اخلاق او کنجوسي ده.
⑮ له ټولو غټه نيکي کومه ده؟
ځواب: ښه اخلاق، عاجزي او صبر ده.
⑯ غواړم چې ګناه مې کمه شي؟
ځواب: استغفار ډېر وايه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول الله (ص) فرمايلي دي:

را ټولونه: همت الله نايل

کله چې زما په امت دا پنځلس خويونه پيدا شي هغه وخت به د مصيبتونو نازلېدل پرې شروع شي.

① کله چې ملي شتمني، شخصي مال وګڼل شي.

② کله چې زکات جريمه وبلل شي.

③ کله چې امانت غنيمت وګڼل شي.

④ کله چې مېړه د خپلې ښځې پيروي پيل کړي.

⑤ کله چې د مور او پلار نافرماني پيل شي.

⑥ کله چې د ښېګڼې په مقابل کې بدي شروع شي.

⑦ زوی پر خپل پلار ظلم شروع کړي.

⑧ په جوماتونو کې چغې شروع شي.

⑨ د قوم نا اهل سړی مشر شي.

⑩ نشه يي توکو کار عام شي.

⑪ د ناوړه خلکو قدر پيل شي.

⑫ د ورېښمو اغوستل پيل شي.

⑬ موسيقي آلات عام شي.

⑭ سندر غاړې عام شي.

⑮ په نېکو خلکو لعنت پيل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهانو ویناوې

راټولونه: عنایت الله افختار او سباوون اتل

① هغه وکړي چې د هدف د تر لاسه کولو په لاره کې هر راز سربښندنې ته چمتو شي د خپلواک پالو له جملې څخه شمېرل کېږي. (حضرت محمد (ص)

② ستا سو ستر دښمنان ستاسو ناوړه دوستان دي (عبد القادر جیلانی رحمه الله)

③ خپل او د کورنی ستاینه دې د خلکو په وړاندې مه بیانوئ. (لقمان حکیم صاحب)

④ دوست ته راز مه وایه کیدای شي سبا ستا دښمن شي. (لقمان حکیم صاحب)

⑤ آزادي په زور اخیستل کېږي ورکول کېږي نه. (علامه سید جمال الدین افغان)

⑥ رینښتنی عالم د هرچا په زړه کې دوست او محبوب وي. (حضرت علی (رض)

⑦ بې د امتحانه د چا په دوستي باور مه کوئ. (امام شافعي رحمة الله)

⑧ د ښایسته ښځې په لیدو سترګې او د نیکې ښځې په لیدو زړه خوشحالېږي. (ابراهیم رحمه الله)

⑨ د هر ملت سرمایې د هغه ملت د ورځې بچیان دي. (منصور رحمه الله)

⑩ مطالعه د غم او پرېشانی غوره ملګری ده. (حضرت عمر (رض)

⑪ ښه دوست هغه دی، چې په سخته کې پکار شي. (سعدي رحمه الله)

⑫ د څراغ له وینا څخه ګټه واخلئ او دې ته مه ګورئ، چې څراغ د چا په لاس کې دی. (عائشه رضی الله عنها)

⑬ د ژبې خویونه د پښو له خویدو څخه خطرناک دي. (حضرت عثمان (رض)

⑭ د ایمان دښمن درواغ د عزت دښمن سوال د عقل دښمن غوسه او د دولت دښمن بدنیتي ده. (حضرت علی (رض)

(c) ketabton.com: The Digital Library

⑮ څوک چې ځان تر نورو غوره بولي همدي ته غرور وايي. (سفيان ثوري رحمه الله)

⑯ د بدو ملگرو فاسدو دوستانو او د گناه او فساد له ځايونو څخه لرې گرځئ. (فتحي يکن رحمه الله)

⑰ رينښتني ورور او دوست مو هغه دی، چې درته نصحيت کوي. (حسين (رض)

⑱ چې چېرته عزت خوندي نه وي له هغه ځای ځان وساتئ. (هجوری رحمه الله)

⑲ غوره نېکي د خپلو دوستانو د عزت ساتنه ده. (حسن بصري رحمه الله)

⑳ د هغه چا دوستان کم وي، چې په ښکاره يو څه او په پټ بل څه کوي. (معاذ الرازي رحمه الله)

㉑ د بې عقله پلاس سوال او ځواب لېرل خپلې پښې په تبر وهل دي. (سليمان عليه السلام)

㉒ که ښه شهرت او د علم زده کړه غواړئ، نو د ناپوهانو او بدعملو دوستانو مجلس ته نږدې والی مه کوئ. (ادريس عليه السلام)

㉓ د خواهش او نفس منوونکو دوستانو ناسته، پاسته او مجادله مه کوئ او مه يې وينا ته غوږ نيسئ. (ابن سيرين رحمه الله)

㉔ کله چې شخص په خپله د ځان ستاينه کوي کيدی شي عزت يې له منځه ولاړ شي. (امام مالک رحمه الله)

㉕ د پټ منافقت څخه ښکاره دښمني غوره ده. (جعفر صادق رحمه الله)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ادبي غلا څنګه او څه ته وايي؟

عاشق الله احساس

د هر څۀ د مخه بايد د غلا او غل په معنی او مفهوم يې څه رڼا واچو دا خو يو ثرګند حقيقت دی، چې ټول ورباندې ښه پوهېږي، خو ادبي غل د خپل ځان د شهرت ميندلو په خاطر دغه ناوړه کړنه تر سره کوي، خو زه حيران دا سې سپين سترګې او ناپوهه غل ته يم، چې ادبي غلا کوي، خو په دې نه پوهېږي، چې دا کړنه هيڅ کله پټه نه پاتې کېږي او حتماً يوه ورځ د رسوايي تر داره پورې رسېږي، خو سوال دا پيدا کېږي، چې آيا د نورو غلو غوندې ادبي غل جزا ليدی شي او کنه او يا ادبي غلا جرم ګڼل کېږي که نه؟ په دې اړه ځوان ژررناليست او فرهنګپال محمد شعيب (غروال) دا سې وايي، ادبي غلا په شعوري او اګاهانه ډول ديو چا تخليق يا تحقيقي پديده په خپل نامه کټ مټ او يا په لږو ډېر توپير چاپ کړي ادبي غلا بيا نور ډولونه هم لري، خو يو ډول يې توارد هم کيدی شي، چې په ناپوهی يا نا خبری دوه ادبي

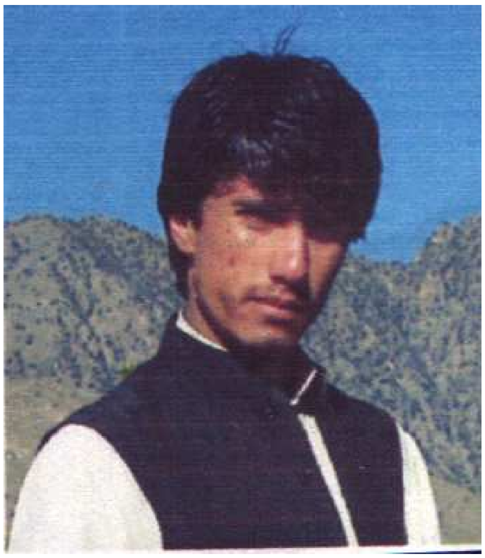

تخليقونه يو ډول يا ورته خپاره شي، نودا چې ادبي غلا د ادبيانو په قانون او فلسفه کې جرم ګڼل کېږي، نو زه به درته د ادبي غلا ديو غل ثرګنداونه پټېدونکی مثال در وابنايم که تاسې غواړی، چې پرې ښه پوهه شی، نو د لوپټه مجلې ۱۳۹۰ کال دربيمه ګڼه احو اتم مخ، چې د ګڼې د سر پاڼې عنوان ښځه او ټولنه تر سرليک لاندې ليکنه ده، چې دغه ليکنه او شعر د شاعر عاشق الله (احساس) دی د ۱۳۹۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

کال په لومړو کې د لوپټې مجلې ته د خپاروي په موخه په داسې وخت، چې انټرنټي اسانتیاو ته یې لاس رسي نه درلود په قلمي ډول یې لیکلې وو ، چې خپل نوم او تخلص یې د لیکنې پر یو اړخ لیکلي وو د لوپټې اداري ته یې ورسوي، ځکه چې د لوپټه مجلې خپرونکی ټولې فرهنګپالی خوېندي وي، نو په دې اساس د ګڼې په سر پاڼه کې لیکل شوی شمېرې ته ټلیفون وکه، چې همدغه شمېره د همدې ګڼې دیو فرهنګپال سره وه، چې ځوابي پیغام یې ورکړ ورته یې وویل، چې څه ویل لرې لیکونکی ور ته د خپلې لیکنې په اړه هدایت وغوښت، چې څنګه خپله لیکنه ستاسې تر اداري در ورسوم هغه ورته په ځواب کې وویل، چې تاسې خپله لیکنه په یو سر بند پاکټ کې واچوئ او د اکمل کتاب پلورنځی ته یې ورکړئ او هغه به یې کریاب ته ورسوي ستاسې لیکنه حتماً زموږ تر اداري را رسېږي. لیکونکی په همدغه هدایت عمل وکړ د څه وخت په تېرېدو وروسته د ۱۳۹۰ هـ ش کال دربیمه ګڼه د چاپه را ووتله، خو لیکونکي ته په لاس نه وه ورغلې او نه یې د خپلې لیکنې په لټه کې وو ، چې ایا زما لیکنه په دغه ګڼه کې خپره شوې که نه، خو دیو کال تېرېدو وروسته په ۱۳۹۱ هـ ش کال د کونړ سیند په پنځه کلنه مشاعره کې دغه ګڼه په لاس ورغله او د ډېرې د قیقې مطالعې پر اساس یې په خپله لیکنه او شعر سترګی ولګیدی، چې داسې یو چا وربان‌دې خپل د لیکوالی نوم لیکلی، چې ستا په هیڅکله وربان‌دې باور ونه شي، چې دادی ادبي غله بریښنا شیرزی وی، چې خپله د مجلې مسوله مدیره هم ده په تېرو ګڼو کې یې هم داسې په زړه پورې لیکنې کړي دي شاید هغه هم داسې وي، چې د خپل شهرت مندلو په خاطر یې ډېر هنر زده کړي. د دغه لیکونکی څو بیت شعر چې د خپلې لیکنې تر څنګ یې د لوپټې پلو ته ډالۍ کړي یو څرګند حقیقت دی، خو د ادبي غلا په وجهه یې د تخلص دوهم توری دربیم او دربیم توری یې دوهم لیکلی، چې څوک ترې مانا او مفهوم وانخلي او پرې پوهه نه شي، چې ادبي غلا یې کړې، چې په اصل کې تخلص احساس دی د شاعر د شعر مطلعه څه داسې ده.

نن څومره خوند کړی چې پر سر دې د حیا لوپټه
د پښتنو پېغلو کلتور دی د ښکلا لوپټه
چې رقیبان مې ورته بیا ګوته په خوله پاتې شي
خاونده بیا مې کړې سر شاره د غزا لوپټه
خدایه ملالۍ غوندې پېغلې مو بیا هم پیدا کړې
چې ملالې د دښمن پر ضد تړلې وه له ملا لوپټه
د پښتنې مینې احساس په کې څرګند ښکارېده

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېره مې خوښه شوه له ورايه په رښتيا لوپټه

نو ګرانو لوستونکو ادبي غلـه او غلا خو مو ښه وپېژنده، خو چې تاسې خدای مه کړه کله داسې ونه کړئ، ځکه د غلا په مفهوم خو پوهه یاست او بیا ادبي غلا د ادب ښکلا زیانمنوي او هغه ثوک، چې ښکلا زیانمنوي نه یوازې دا چې شاعر او لیکوال نه دی، بلکې د شاعر او لیکوال پر ضد یو څوک دی او دا هم ځکه چې شاعري او لیکوالي د ادب او د ښکلا د پنځولو یوه رنګینه ده.

عاشق الله احساس

چاتــــه شـــــي درد چاتــــه دوا شــــي مينـــــه
چاتــــه پرهــــر چاتــــه وفــــا شــــي مينـــه
څــــوک د منــــزل تــــر حــــده ورســــوي
د چــــا نيمګــــړی بــــې پــــروا شــــي مينـــه
چاتــــه د ټــــول ژونــــدون خوښــــي ورکــــوي
چاتــــه پــــه برخــــه کــــې ســــزا شــــي مينـــه
بيــــا د غــــزل تــــر منــــارونو رســــي
پــــټ چــــې پــــه زړونــــو کــــې پيــــدا شــــي مينـــه
څــــوک د کعبــــې غونــــدې طــــواف پــــرې کــــوي
چاتــــه پــــه شــــرعه نــــاروا شــــي مينـــه
چــــې د پښــــتو احســــاس شــــعور ولــــري
هلــــه کامیابــــه شــــي رښــــتيا شــــي مينـــه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهنتون لنډه کیسه

لیکونکی: ارین ننګیال

کله کله انسان ته په ناخود آګاه ډول د را روانې پېښې د پېښېدو الهام کېږي. په افغانستان کې خو دا ډول احساس هر سړي ته هرې ورځ پیدا کېږي، خو زه په دې نه پوهېږم، چې د کوم نېک عمل په بدل کې الله تعالی را سره دا ډول احسان وکړ. د کابل پوهنتون د شپې پوهنځي د انګلیسي ادبیاتو په دریم سمستر کې مې تحصیل کاو په ډېره مینه به پوهنتون ته تلم، خو ای کاش چې تر پایه مې رسولی وای.

په مني کې یا پوهنتون ته ورتګ څه اسانه کار نه و، پس د زړه ویني خوړل وه د ماښام شپږ بجې به رخصت شو، څو چې به کورنو ته رسېدو اوه نیمې بجې یا اته بجې په وې.

که له یوې خوا د نړۍ ټول فوځیان د افغانستان د کراری لپاره راغلي ول، خو خلک ان په خپلو کورونو کې هم خوندي نه ول. آیا په داسې شرایطو کې تر نیمې شپې پورې په ښار او کوڅو کې دیو جیني ګرځېدل د وېرې خبر نه وه؟ څو چې به کورته رسېدم نه به زما په څیره کې سرخي وه او نه به د کور په غړو کې اخیر تعلیم مې کاوه. که څه هم چې موږ د ناوخته رسېدو ستونزو یو څه حل کړې وه، خو افغانستان نه هم د ټګانو ښار جوړ دی سړی حیران پاتې کېږي، چې باور وکړي د هر سیمې محصلینو په ډلییز ډول موټرونه په کرایې نیولي ول. سهار به یې پوهنتون ته رسول او ماښام به یې بېرته کورونو ته بېول، خو داسې به ډېر کېدل، چې موږ به په تمع ودرولي ښغمه ول سبا به یې آنې بانې کولې.

یو ماښام د تېر په څېر تر ناوخته چې ځینې محصلینو د لارې د بندیدو خبرې کولې. کابل کې چې یو عادي مامور هم چېرته ځي سړکونه ورته پوره یو ساعت بندوي. کله چې د موټر له راتګ نه ناهیلې شولو: نو څلورو جنکو کورونه مو په یوه لارې پراته ووه یو ټکسي موټر په کرایه کړ او کورونو ته روان شولو.

له عمومي سړک نه زموږ کورته د پنځو پنځلس دقیقې لاره وه. موټر نه څکه را ښکته شوم، چې زموږ د هم صنفي کور دیو څه لیرې و د دې لپاره خو یې ان له سترګو اوښکې راغلې، چې له کلي نه یې مېلمانه راغلي ول هغه له خپلو خپلوانو پټه پوهنتون ته راتله. زړه نا زړه موټر نه ښکته شوم آسمان خړ و وریځو پوښلی و سخته تیاره وه. یو یو څاڅکی باران هم په وارېدو و د سړک د غاړې هټې هم تړل شوې وې کړندی روانه وم کله به مې له وېرې نه شاته کتل او کله مخ ته نه مې غوښتل چې د خپلو پښو تراپا (اواز) واورم په سړک یو یو موټر هم تېرېدو، خو زه د کورونو تر څنګ تروږمۍ ته روانه وم ماوې چې چاته ښکاره نه شم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل د موټروالا يو بد عادت دادی، چې کله چې کومه جينۍ د سړک په غاړه روانه او يا ولاړه وي، نو هر موټروان په خپل وار موټر دروي دا کار له سړيتوب نه نه کوي، بلکې دا د هغوی سپک نظر وي نه پوهېږم چې په کومو سوچونو کې روانه وم، چې يو وړکی موټر مې له څنګه نه په ډېرې تيزۍ سره تېر شو، خو وړاندې يې سخت بريک وواهه او بېرته شاته راغی له ويرې ځای پر ځای ودرېدم. موټر زما تر څنګ ودرېده څلور هلکان ترې په بېړه را ښکته شول او زما خواته يې را منډې کړې پښې مې سستې شوې په سترګو مې تياره شوه او په ځمکه ولوېدم، څو چې په ځان خبرېدم د بوجۍ په څېر څه يې را په سر کړه او موټر ته يې پورته کړم په ډېرې سختۍ مې ساه اخيسته موټر ګړندی روان شو هغوی په تليفون کې څه ويل، خو زه داسې وم لکه خوب چې وينم غږ مې نه پورته کېده، ژبه مې په ستوني کې وچه وه، لاسونه او پښې مې بې دمه ول همدا چې موټر ودرېده او د کور ګراج ور خلاص شو زما سترګې هم پټې شوې وې.

چې کله مې سترګې وغړېدې په سپين چت کې را ته ګلان ښکاره شول په بېړه له ځايه پورته شوم مخ ته لاته رنګ راته يو تور زلمی چې په لاس کې يې د معدني اوبو بوتل نيولی و ولاړ و سر مې نه شو ټينګولی ګنګسه وم. زلمي سره چې سترګه په سترګه شوم مسکی شو مخامخ را ته کېناست څنګه يې نغمې؟

له دې خبرې سره نوره هم وارخطا شوم په ريږدېدلو لاسونو له مخ نه پيکی لرې کړ ما خبرې ته خوله جوړوله خو ژبه مې په خوله کې نه ګرځېده وچه کلکه وه. همدا چې هلک زما ټول مخ وليد له غمبرو يې کلکه کړم لدې سره مې په چغو شروع وکړه د زلمي له ودرېدو سره چې له پښو را کلک کړ بوټونه مې ورته ښکل کړه زارۍ مې ورته وکړه خدای ته وګوره وروره جانه ما پرېږده عذر درته کوم وروجانه پښې دې ښکلوم ته زما مشر ورور يې.

ما زارۍ کولې او زلمي رډې رډې را کتل يو دم يې چيغه کړه. بس بس چې ما ته تليفون دی غږ دې وانه ورم کنه لدې سره مې کوښښ کاو چې د ژړا غږ مې پورته نه شي خو هيڅ نه کېده يو وار بيا د زلمي چيغه پورته شوه د سپي لورې غلې شه تليفون يې بند کړ اوربوز يې را وړاندې کړ او په کرار يې وويل خواکې مې ده غلې شه پوشوې؟ له دې سره مې سلګۍ په ستوني کې خيره شوې د ښه په مانا مې سر ښکته کړ، کله چې زما د غلې کېدو ډاډه شو بيا يې زنګ وواهه له خبرو يې داسې پوشوم چې د خور غاښ يې په درد شوی و له ده نه يې درمل وغوښتل د خور په ناروغۍ د زلمي په څېره د خواشينۍ نښو په ښکاره کېدو مې په سلګو سلګو ورته وويل. خور دې په کور کې غاښ درده او ستا دلته ورته وينه وچه شوه که زما په څېر څوک ستا خور وتښتوي يو خور د خپل ورونه عزت غواړي آيا ته خپله خور بې عزته کوې ستا خور زما دعزت د ژغورلو لپاره تاته تليفون وکړ خو ته نه پوهېږې که ته دې په خپل خور دومره درد برېږې، نو زه هم تاته ورور وايم زلمي غلی ولاړ او هيڅ يې نه ويل وچلی يې په ګوتو ونيو نا څاپه يې د دل اغا چيغې پيل کړې د زلمي له نارو سره زما ژړا په سلګو بدله شوه وجود مې په خپل اختيار نه و ټوله رپېدم دل اغا په منډه خوني ته را ننوت زلمي په قهر ورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ووېل. موټر چالان کړه خو دل آغا کله ما او کله زلمي ته کتل چې دې وخت کې يې بيا پرې غږ وکړ دلېوني بچيه تاته وايم دل آغا په منډه له خونې ووت زلمی هلک زما کتابونه او دستکول را پورته کړل زه يې له لاسه ونيولم ژر مې ترې لاس را کش کړ او خپله پورته شوم. زلمی مخکې او زه وروسته شوم دباندې کوڅې کې کرولا موټر ولاړ و دوه کسه مخکې زه او زلمی شاته سيټ کې کېناستلو او موټر حرکت وکړ زلمی په کراره ووېل: کور مو چېرته دی؟ غوښتل يې چې ځواب ورکړم خو خبره مې له خولې نه راووته په قهر يې راته ووېل: تاته وايم کور دې چېرته دی؟ په بنده ژبه مې ورته ويل: ده ده ده غه غه خو انه يم غفور نديم ښوښونځي څه ځنګ ته. زلمی په خندا ووېل ښه ته فربيا زموږ کاونډی يې له لږې شيبې چوپتيا وروسته موټر و درېده همدا ځای دی په بېړه مې شاوخوا وکتل چې خپل کور مې تر سترګو شو ورسره زړه مې ډک ډک کېده ماوې چې په چغو چغو وژاړم.

زلمی رډې رډې را وکتل سترګې سرې سرې وې د لومړي ځل لپاره مې ورته ځیره لږ څه سمه ولېده غوښتل مې چې د موټر نه ښکته شم، چې نا څاپه له لاسه ونیولم په کرار یې درته ووېل. ته پوهېږې چې ستا د سرو ويښتو په اندازه مې مرګونه کړي او تا غونډې جينکو باندې مې څوڅو شپې تېرې کړي خو تر اوسه يې په هيڅا زړه ندی درېدلی خو تا راته ورور ووېل ستا په څير زه هم يوه ګلالی خور لرم تا خو ولېدل چې د غاښ درد چې هم پرې نه لورېږي ځکه مې ؟؟؟ روغه خپل کورته راوستې خو که چاته دې څه ويل و بيا نو خپله خور هم نه پېژنم څه په مخ دې ښه ژر له موټر نه ښکته شوم خو له ياده مې ووتل چې مننه ترې وکړم...... (پاتې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه، درې، ځلور او پنځه

را ټولونه: همت الله نایل

① دوه کسان د دین او وطن دښمنان دي.
[۱] هغه عابد چې علم نه لري.
[۲] هغه پاچا چې صبر او زغم نه لري.
② دوه ډېر بد خویونه.
[۱] ډېره بخلي.
[۲] زیات بې زړه توب.
③ دوه ورې هیڅکله نه مړېږي.
[۱] د علم وږی.
[۲] د دنیا وږی.
④ دوه ناوړه اعمال دي.
[۱] د الله (ج) سره شریک نیول.
[۲] مسلمان ته زیان رسول.
⑤ دوه غوره خویونه دي.
[۱] په الله (ج) باندې ایمان لرل.
[۲] مسلمان ته ګټه رسول.
[۱] درې هلاکوونکې شیزونه.
① خواهش.
③ بخل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

③ ځان لوړوالی.

[۲] درې شیان نه لري.

① د وربېځې سوری.

② ناوړه وینا.

③ چاپلوسي.

[۳] درې څیزونه سړی کمزوری کوي.

① بې روزګاري.

② فسق.

③ اړتیا.

[۴] د انسان ښکلا په دریو څیزونو کې وي.

① علم.

② مینه.

③ آزادي

[۵] دریو سزا انسان ته ورکول کېږي.

① د مور پلار خفه کول.

② په خلکو جبر کول.

③ د نیکي په بدل کې بدي کول.

[٦] درې کارونه مه کوئ.

① د بخیل نه قرض.

② د جاسوس دوستي.

③ د ښځې په خبره باور.

⑦ درې شیان یو ځل پیدا کېږي.

① ځواني.

② ښایست.

③ مور او پلار.

⑧ د دریو احترام کوئ.

① د اسلام قانون.

② د استاد.

③ د مور او پلار.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹ درې شيان خوښه وي.

① شفقت.

② خلوص.

③ ساده ګي.

۱۰ درې له ځان چمتو ساته.

① غم.

② زوال.

③ مرګ

۱۱ درې وېناوې په زړه پورې دي.

① ورېې ته ډوډۍ ورکول.

② بربنډ ته جامې ور اغوستل.

③ قرآنکريم لوستل.

۱۲ درې له درېو بې برخې دي.

① ببړه کوونکی له کاميابۍ.

② غوسه کوونکی له سم اقدام څخه.

③ دروغجن له عزت څخه.

۱ انسان ژوند څلور پورې وي.

① علم.

② حلم.

③ عفت.

④ عدالت.

۲ څلور کم مه ګڼه.

① درد.

② ناداري.

③ اور.

④ دښمني.

۳ د غور ژوند څلور نښې وي.

① ښه وينا.

② ښه کړنه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

③ ښه نیت.
④ ښه مجلس.
[۴] د ایمان علامې څلور وي.
① تقوا.
② حیاء.
③ شکر.
④ صبر.
[۵] څلور شیان په انسان کې غوره دي.
① حلم.
② علم.
③ مهرباني.
④ ښه خويي.
[٦] څلور ځیزونه سخت دي.
① عفوه د غوسې په وخت کې.
② سخاوت د ناداري په وخت کې.
③ ځان ساتل د خلوت په وخت کې.
④ حق خبره د ویرې په وخت کې.
[۷] څلور کسان د څلورو قدر کوي.
① بوډا د ځوان.
② ناروغ د روغ.
③ غم د بې غم.
④ ژوندی د مړي
[۸] د ایمان ښنبې څلور دي.
① صبر.
② یقین.
③ عدل.
④ جهاد.
[۹] په څلورو بارو مه کوه.
① په ښځې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

② په مال.
③ خوراک.
④ هغه چې عمل پرې نه کوي.
[۱] پنځه په پنځو کې دي.
① دليل په قرآن کې.
② درناوي په قناعت کې.
③ ويره د شپې په لمانځه کې.
④ بډايي په قناعت کې.
⑤ ذلت په ګناه.
[۲] په پنځه شيانو کې بېړه ښه ده.
① د ميلمه مخې ته د خوړو اېښودو کې.
② د مړي په تدفين او تجهيز کې.
③ د بالغې نجلۍ په نکاح کې.
④ د قرض په ورکولو کې.
⑤ له ګناه څخه په توبه ايستلو کې.
[۳] پنځه خويونه له سپي څخه ياد کړئ.
① که وږی وي هم د خپل څښتن ور نه پرېږدي.
② ټوله شپه د خپل مالک ساتنه کوي.
③ څو مره چې ووهې خپل در نه پرېږدي.
④ ځان له استوګنځی نه جوړوي.
⑤ د دولت او شتو هيڅ فکر ورسره نه وي.
[۴] د زړه درملنه په پنځو کې ده.
① د قرآنکريم په تلاوت کې.
② له حرام مال څخه پرهيز.
③ تهجد لمونځ کې.
④ په سپيدو داغ کې دعا غوښتل.
⑤ د علماؤ سره کېناستلو کې.
[۵] د پنځو دوستانو ځان وساتئ.
① بې عقله دوست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

② درواغجن دوست.
③ بخیل دوست.
④ فاسق دوست.
⑤ ډارن دوست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مامور صاحب یم (طنز)

ژباړونکی: طارق (کریمزی)

د دولتي د فترونو څخه په یوه دفتر کې کار کوم څه وخت، چې د وظیفې څخه رخصت شم د معمول سره سم د هغې خلطۍ سره، چې په جیب کې مې وي د نورو مامورینو په څیر، چې هره ورځ رخصت شي د شپې لپاره د غذا اخیستلو په لټه کې سرګردانه ګرځي زه هم هره ورځ د دوی په څیر مصروف ووم.

سودا خرڅوونکی هغه سودا، چې ښه او تازه وي خرڅوي او هغه څه، چې د دوی څخه بېکاره او څوک یې نه اخلي په ټیټ پوړو دولتي مامورینو خرڅوي او هغوی ته یې ساتلي وي.

یو سودا خرڅونکی بل ته وویل: واه هلکه! دغه پاتې شوی مال لکه چې نه خرڅوې؟

بل ورته په ځواب کې وویل: ته هم عجیبه سړی یې! ښه وینې چې دا سودا بل څوک نه اخلي فقط دولتي مامورین یې اخلي او بس.

کله چې رخصت شي ټول د سودا اخیستلو لپاره راشي ټول سودا خرڅوونکي یودم بازار ګرم کړي او چیغې جوړې کړي: واخله مامورجانه، واخله کچالو، یو سه کچالو واه واه دغه پیاز وګوره څومره ښایسته دي او د ځانه سره غلی ووایي، چې صرف بې وجدانه چینجو خوړلي دي او بیا په زوره چیغې کړي: بهترین پیاز، پالک، کچالو، ګندنه د مامور صاحبانو لپاره لیلام ژر کوه، چې خلاصېږي. هله ژر کوه لیلام دي.

خلاصه دا چې په چیغو یې راته سر په درد کړ ولاړم، چې یو کیلو کچالو کور ته یوسم، چې زه او زما بچیان یې ښه په مزه مزه وخورو.

ومې ویل: سلام کچالو جانه! کچالو هیڅ هم ونه ویل. د ځان سره مې وویل، دې مغروره کچالو ته ګوره، چې د دولتي مامورینو سلام هم نه اخلي نه پوهېږم چې ولې؟ په دې خبرو کچالو په قهه قهه سره وخندل او یې ویل: دې مامورک ته ګوره په جیب کې یې د پیسو درک

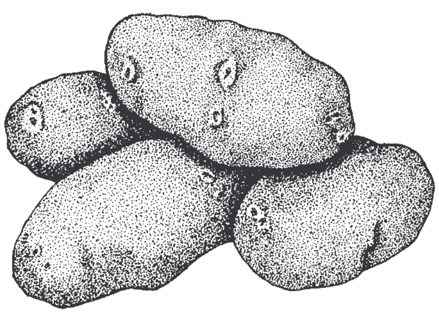

نشته او څومره اوچت پرواز کوي. ماته یې په غوسې سره کوښښ وکړه، چې د خپلې شړې، سره سمې پښې وغزوې ته ښه پوهېږې، چې زما نرخ ورځ تر بلې او چتېږي او ته هماغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماموركَ يې ژر مې د سترګو څخه پناه شه.

د پیازو خواته ور نژدې شوم ومې ویل: سلام پیاز ماما! د خولې نه یې یو لفظ هم ونه وته د ځان سره مې غلې غوندې وویل: دا هم د کچالو خان په څیر مغرور شو.

پیاز په جواب کې راته ویل: اوس زه په داسې ځای کې یم، چې ستا په شان مامورین په ما پسې نه شي رسیدلی. اوس زه د وزیرانو، زورلرونکو او مالدارانو سره یم او زما څخه پرته هیڅ ډوډۍ نه خوري.

مامور جانه! ستا د دې لیلامې کرتۍ، سوری یخن قاق او شلیدلو بوټانو ځار شم. زما نور وخت مه ضایع کوه هغه وخت تېر شو، چې د فقیرانو خوراک به ووم. په ډېره نا امیدۍ سره د پیاز ماما څخه تېر شوم داسې نه چې ومې نه وهي.

د لوبیا تره خواته ور نژدې شوم. لوبیا تره سلام زړه مې ستا ډېر لیواله دی. لوبیا تره وخندل او ویې ویل: هی هی بېچاره مامور جانه! په دوه زره افغانی معاش باندې څه غواړې وکړې د کور کرایه او که د تګ او راتګ د موټر کرایه، او که د بچو د مریضۍ د دوا پسې او که وچه ډوډۍ پرې اخلې. څه لاړ شه او زما د اخیستلو هوا دې د سر نه کوزه کړه دا داسې ده لکه چې غواړې په دې معاش یو کروزین موټر غواړې واخلې او یا پرې د وزیر اکبرخان په مینه کې یو کور واخلې. ډېر خجالته شوم رنګ مې تګ سور شو او له ځان سره مې وویل، چې والله دا هم رښتیا وایي.

د نخودو پر خوا ولاړم ومې ویل: نخوا اکا سلامونه: ډېره موده وشوه، چې سترګې مې ستا لپاره انتظار کوي زړه مې در پسې سم ټوپونه وهي، چې کله به وي چې تا په غوښه کې واچوم او یوه ښه قورمه ورنه جوړه کړم او بیا یې ښه په مزه مزه وخورم اوس دا راته ووایه، چې له ما سره کور ته ځې که نه؟

ویې خندل او ویې وویل: وه مامور وراره! ستا د دې وچو شونډو نه ځار شم ماته خجالت راځي، چې له تا سره خبرې کوم اوس زما دوستي له هغه چا سره ده، چې په کروزین او بنز کې ګرځي. څه وخت چې زه د دې سره کور ته ولاړ شم زما لپاره هیڅ ځای نه وي هلته زما ډېر دوستان نور هم وي ورځ مو اختر او شپه مو برات وي په ډېره سختۍ سره په یو کنج کې ځای ونیسم او پروت یمه مېله ښه ګرمه وي. او څه وخت چې ستا په شان د مامور او یا غریب کور ته لاړ شم ډېر ویرېږم، ځکه چې ټول اولادونه یې د وږو لېوانو په څیر خولې وازې کړې، تردې چې د سترتیا د لیرې کولو لپاره مې هم نه پرېږدي او پرته د ویزې او یا پاسپورټ څخه مې هدیرې ته ولیږي د خانانو او زورلرونکو په کور خو یو څه پاتې یم تر څو

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې زما نوبت را رسېږي يو څه موده تېره شوي وي. د لوبيا اکا څخه هم نا اميده شوم.

او لاړم چې د ماهي غوښې، چرګانو، غوايي او پسه د غوښو او تازه مېوې د حال احوال پوښتنه وکړم. بريالی نه شوم، چې خواته يې ور نږدې هم شم، ځکه چې د رنګارنګ موټرو قطارونه پرې لګېدلي ول.

د زړه د تسلی لپاره مې وويل: واه بې چاره ماموره ولې نه پوهېږې، چې دا ټولې مېوې ترشې او دا غوښې خامې دي ولې دې خپل وخت ضايع کوی په بل طرف ولې نه ځې. فوراً هغمه منطقه مې پرېښوده د بازار په اخر سر کې د ټېپر تربور (شغلم) خواته ورغلم او مې او مې وويل: سلامونه تربورجانه! ټېپر د خندا نه په ډکه خوله وويل: و اعليکم مامور صيب په خير راغلې.

نن زه ښه متوجه ووم، چې ته کوم کوم ځای ته لاړې ډېر او چتو سوچونو باندې سرګردانه وګرځېدې، خو کومه مثبته نتيجه دې تر لاس را نه وړه. زما او ستا دوستي ډېره ژوره او

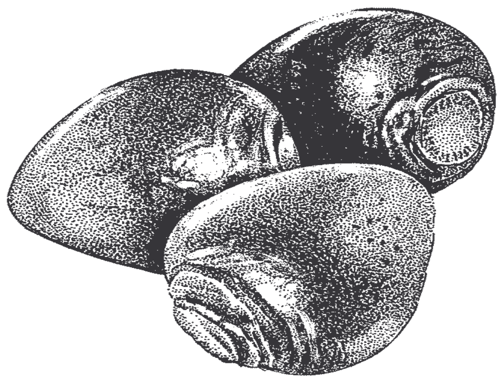

پخوانی ده، ځکه چې ستا پلار او زما پلار خپلو کې د تره زامن ول، نو بايد دې باريکی ته ځير شې که زه چېرته د نورو په څير د مالدارو او سرمايه دارو په خدمت کې شم، نو خوار او بېچاره مامورين به څه کوي او څه به خوري.

آفرين او بيا هم آفرين په ما چې د کروزنيونو سورلی، خوښ نه لرم. زه خو غواړم چې فقط د ټيټ پوړو دولتي مامورينو په خدمت کې ووسم، چې مامورين او د هغوی بچيان مې په غير د ويزې او پاسپورټ څخه خپلو خيټو ته کوز کړي او دعا راته وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څو شيبې په خندا کې

ليکونکی: شاهد الله شاهد

① استاد يو شاګرد ته وويل، که تا ته وويل شي، چې د ماشومانو لپاره څه ښه کار وکړي ته به څه وکړې؟
شاګرد: زه به ټول مکتبونه بند کړم.

② ډاکټر ديو ماشوم نه پوښتنه وکړه، چې ستا په خېټه کې کله درد وي، ماشوم ورته وويل، ډاکټر صاحب کله چې زه مکتب ته ځم.

③ يو مولوي زوی ته ويل، بچی سحر پاڅېدو کې ډېرې فايدې دي، مثلاً چې کوم مرغان سحر وختي پاڅي هغوی ته د خوراک لپاره چيغې او ملخان زيات پيدا کېږي.
زوی: کوم ملخان او چنجي چې سحر وختي پاڅي د هغوی د سحر وختي پاڅېدو دا سزا ده.

④ په يو کور کې د ښځې او خاوند جنګ و. خاوند ځان د نورو وهلو نه د بچ کېدو لپاره د کټ لاندې ننوت. ښځې ورته وويل: راځه د کټ لاندې ولې ننوتې. خاوند يې ورته د هغه ځايه په مينه او په نره ځواب ورکړو، چې دا زما خپل کور دی، چې چېرته مې زړه غواړي هم هلته به يم.

⑤ پلار (خپل زوی ته) زويه زه تا د شرارتي خلکو دصحبت نه لرې ساتل غواړم.
زوی: نو د دې په وجهه خو ځکه زه مکتب ته نه ځم.

⑥ يو سړي کونډه ښځه کړې وه، چې د دې نه مخکې يې درې خاوندان مړ شوي وو. يوه ورځ دغه سړی ډېر سخت ناجوړه و. دهغه ښځه يې سرته ناسته وه او ژړل يې که ته لاړې نو ما به چاته پرېږدې؟
هغه سړي ورته وويل: پنځم احمق ته.

⑦ ساده سړي يوه لاروي څخه پوښتنه وکړه دا سرک چېرته تللی دی؟ هغه ورته وويل: دا سرک روغتون ته تللی دی. ساده سړي وويل: ولې دا سرک مريض دی.

⑧ يوه ورځ ملا اودس کاوه اوبه خلاصې شوې او يوه پښه يې وچه پاتې شوه، چې لمونځ يې کاوه په يوه پښه ولاړ و. خلکو ورته وويل: دا ولې؟ هغه وويل: دا يوه پښه مې بې اودسه ده.

⑨ ديوې ښځې د خاوند نوم رحمت الله و، خو هغې به د شرمه د خاوند نوم نه شو اخيستی. هره ورځ به هغې لمونځ کاوه، نو د السلام عليکم و رحمت الله په ځای به يې دا ويل (السلام عليکم ای د وړو پلاره)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانانو پخوانو او اوسنو حالاتو ته لنډه کتنه

پروفېسر ډاکټر ګل جانان ظريف (فرانکفورت ام ماين)

د پښتنو/افغانانو پخواني او اوسني حالات:

① د افغانانو اوسېدځای او د واکمنې پولې.

سرليک ښکاره کوي، چې دغه ډېره پراخه موضوع ده او خورا زياتې څېړنې او بحث غواړي، چې په ارزي. مګر دلته په ځنو لنډو مثالونو بسنه او اکتفاء کېږي. د افغانانو/ پښتنو د اوسېدځي او د واکمنې پولو د تاريخ په اوږدو کې زياتې تغيرونه او بدلونونه ليدلي دي. ځنې وختونه يې پولې په ختيز کښې سيند خوا او کله ګنګا ته رسيدلې او په لويديز کښې کله د پارس خليج او کله هم د مدترانې او خچنې يا تورې بحيرې غاړو او کله د ليبيا، ايتهوپيا، حبشې ځنډو، مېرو او د دنيوب غاړو ته. په شمال کښې کله کش يا کس غر، سير دريا او د ارال او سپينې بحيرې پورې خواوې وې او جنوب لورې ته يې لوی خوړ وو، لکه د هېټېټانو، کسپانو، ساکو، لوديانو، غوريانو، هخامنشيانو (هه ښه منشپانو) پارتيانو او نورو په وختونو کې.

د احمد شاه بابا د واکمنۍ په وخت کې د افغانستان پولې په شرق کې د ستلج او سيند خوا د ناوو پورې غاړې، په جنوب کې لوی خوړ، په غرب کې تر مشهد او نيشاپور او شمال کې اديتبا، يامور دريا (يا د امو رود) پورې رسيدې. دغو پولو ته استعماري هېوادو په زور، دسيسو، ټګيو، دوبښنو ډېر تغيير ورکړئ او افغانانا/پښتانه يې په زياتو او خورا ناوړو، شخړو، ستونځو او بخولو اخته کړي دي، چې تر اوسه دوام لري.

د پښتنو ځای او ټاټوبی ښايسته، ښکلی، شتمن او د ښې آب و هوا لرونکی دی، چې د ځنو ختيز پوهانو د وينا له مخې د نړۍ ډېرې ښايسته هرمنې ميرمنې او نجونې، د دنيا خورا خوږې مېوې، پرېمانه او غوره د رنګونو او معدنياتو او ډېر ارزښتناک غلمي، قيمتي ډبرې، ښې حاصل خيزې ځمکې، ورشوګانې او څړځايونه لري.

② اولس

افغانان/پښتانه چې اوس يې د نفوسو ګرد شمېر د ۷۵ تر ۸۰ ميليونو پورې اټکل کېږي، يو ډېر لرغونی ټبر دی، چې په خورا پخوانو اثارو او ډېر ليکونو کښې د دوی او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی د ځای او هېواد یادونې شوې دي. د ساري او لکښنې په توګه په مېخې ډېر لیکنو، رېګوېدا/ رېغ پیدا یا روغ وېدا یانې روغه پوهه او روغه وینا نومې اثر کې په اوستا یا پیه ستا یا اپوستک چې غټ پوستک (غټ کتاب) هم بلل کېږي همدغه رنګه د ګل ګامیش د حماسې په سرودونو، په مېخمري لیک دود د باګستان په پاتېکړه (نقش) او د هېرودوت، دیو دور، کسېنوفون او نورو په لیکنو کې یې یادونې شوې دي، چې دوی په کې ځایپال یا مینه پال، دود پال، مېلمه پال، پتپال او پتمن، زیار کښ او مېړنې وګړې ښودل شوي دي.

مو نستوارت الفنستن لیکي، چې افغانان په خپلو اکې مین، د دوستانو سره رښتیني پرتمن، پر خپلوانو او پلویانو مهربان، مېلمه پال، مېړاني، هوډمن، قانع او متواضع ځیرک او هوښیار وګړي دي" ارنولد فلیچر ور زیاتوي، چې ډېر امکان لري، چې افغانان د نړۍ تر ټولو مېلمه پال خلک وي"۲

تور بورن (Thorbun) د پښتنو د وزیرو د ټبر په هکله زیاتوي او وایي، چې دوی په خپل ځان متکي، زړور، هېواپال، مېلمه پال، متواضع، رښتیني، د زور کاري، رشوت او خیانت پر ضد وګړي دي) ۳

۳ د دوی دیني، ټولنیزه، پوهنیزه، هنري او کلتوري ونډه:

لکه چې ورته اشاره شوې دوی په تاریخي اثارو کې د پوهې او هنر لېوال، مینه وال، زیرک او زیار کښ وګړي بلل شوي دي. دوی د ډېر پخوا راهیسې د واحدانیت پلویان او پرې باور او عقیده لري او دوی د پوهې او هنر په ودې او انکشاف کې مهمه ونډه لرلې، چې له دې کبله پښتونځۍ (بلخ) د «علم او هنر ګنبده» "د ښارونو مور" او د لوړو دړفشو او ببرغونو لرونکی ښکلی ښار او د تمدن زانګو یاد شوې)۴

یاد مردال لیکي: د دینونو لوې برخې په بلخ کې منځ ته راغلي دي، چې وروسته یې په هندي (بهارتي) کلتورونو، ساساني کلتور او هم یې یهودي او عیسوي نړۍ تر آغېز لاندې راغلې، بلخ د ېوالي ټکی (ډګر او مرکز) وو"۵

پښتونځۍ د داتا (دود) او قانون جوړونې او قانون پالنې، دود ېز دولت د بنسټ کېښودلو او تاسیس ځای او اولسواکۍ او دستور د دې ځای د وګړو له خوا صورت مونډلی: ښوتن (ښه تن) د دېموکراسې تعریف او ملاتړ کړی او مړدونځ (مېړانئ) یې کلک پلوی بلل شوی.

د نړۍ لومړې مصنوعي کره (ګلوبوس)، چې د طول البلد او عرض البلد خطونو وربانډې کښل شوي وو او غټ او عمده مرکز په توګه په کې غزني په ګوته شوی وو، په افغانستان کې جوړه شوې. ۶)

داسې په اوسنی نړۍ کې ډېر مورج شمېر توري د ګڼک (ریاضي دان) له خوا په بغداد کې ښودل شوي او د هغه ځای څخه بیا ټولې نړۍ ته خپاره شوي دي.

باید یاده شي، چې ګڼ شمېر مهم توریز (حروفي) لیک دودونه د افغانانو له خوا ایجاد شوي، لکه مېخمري لیک دود، داین ډیپ (داین ډیب) لیک دود، چې یو د نړۍ ډېر بشپړ لیک دود، چې دواړه فینیقي، یوناني او لاتیني لیک دودونو ته ډېر ورته والی لري. د میلاد څخه زر کاله دمخه یې په منځني ختیځ کې د خپارولو د هڅو یادونه شوې. علاوه د دې خروټي، سغدی (یاسوري) نغري او نور لیک دودونه د افغانانو په ځای او هېواد کې منځته راغلي دي. ۷)

باید یاده شي، چې د لیک دودونو ایجاد د نړۍ د خورا مهمو نوښتونو څخه دي او د انسان غټه ځانګړنه په ګوته کوي.

بر سیره پر دې، یو لړ نور نوښتونه هم د افغانانو له خوا را منځ ته شوي، چې یو لړ یې "په نړیوال کلتور کې د افغانانو ونډه" او د "افغاني لیک دودونه" په نومو پوستکونو (کتابونو) او اثارو کې څېړل شوي دي، کوم چې د افغان اولس د پوهې او هنر، اولسواکۍ، خپلواکۍ سره د مینې او تاریخي لوړ مقام، دریځ او ویاړ څرګندویه دي، نو ځکه خو پښتونځي یا بلخ ته د "د علومو ګنبده"، "ښارونو مور" او "وړانګه" ویل کېدو.

بامیان، کس کور (کالیسه)، زرنج (زرغینه)، هریخوا (هرات)، نغرکوټ، وانه، هډه، پورو شاپورا (پېښور)، تاکسیلا (ټیکسلا) او نور د پوهې او هنر مرکزونه بلل کېدل او د افغانانو د پوهې او هنر، زیار، وړتوب او ویاړ څرګندویه وو.

۴) او سني حالت:

ولې د ځنو د ځان ځاني، هرورۍ او د پردو، رقیبانو د لاس وهنو، په د سیسو او ټګیو تېروتنو او غولېدو او د خپلو خواږو په ځای و نورو اړیکو، ګوډاګیان او غمېزو ته غوږ نیونو او په خپلو منځو کې د وېښنو او نفاق دوی کمزوري کړي، ضعیف کړي، په جنګ جګړو یې اخته کړي، په مرګ ژوبلو مبتلا، هېواد یې ګنډواله، تاریخي لوړ او وړ ویاړونه یې بایلیي و په نجولو، سترنځو او مصیبتونو کې ښخ او راګېر شوي دي، چې د ځنو تفصیل او بیان (افغانستان ته اړول شوي زیانونه د شورویانو د مداخلې څخه) نومي اثر کې راغلي دي.

ځای او هېواد د کنډواله شوی او اولس په مرګ، ژوبلې، وژنې، لوږې، تندې، ویر، غم او ماتم کې لاهو او ډوب شوی دی او ظالمان، جابران او ګوډاګیان د دوی د مریي توب په هڅه او لټه کې دي.(۱)

---

[1] – اخیستن چینې

۱- Marco Polo, Von Veneding nach China, Berlin ۱۹۷۲, S۷۲ ff und Sarif, Gul Janan, Geschichte der Afghanischen Erzieung und Bildung, Frankfurt amMain, S. ۱۲ff

۲- Feletcher, Arnold, Afghanistan- Highway of Conquest, Itheaca, New York ۱۹۶۵, S. ۲۴ und Sarif, a.a. O.S ۲۳ff.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ورانیو، ستونځو، کړاوونو او غمونو لړۍ ډېره اوږده ده، چې مفصلې څېړنې او بحثونه ایجابوي ولې دلته وربانديې د زیاتو تفصیلاتو ډډه کېږي، خو د حل، خلاصون او عملي لارنا امېدي، سستي، دوېښنه او سر ټیټتیا ندي، بلکې پوهه، د ښو او بدو سم تفکیک، هوډ منې، رشني، عدالت، یوالی، خپواکي، د خاورې پشپړتیا، اولسواکي، قانونیت او مشروعیت څخه دفاع، ملاتړ، فعالیت او حرکت دي.

کـــه مــــرام مـــــو ښــــه پـــــتمن ویـــــاړلی ژونــــــد وي
د نفـــــاق غمېــــــز تـــــوب نــــــه ځــــــان ســـــاتل کـــــړې
پــــه جهـــــل نـــــاپوهې کــــــې مــــــو خطـــــر ویــــــنم پښــــــتونه
څــــــو مــــــــو وس وي هنـــــــر پوهـــــــــه زده کـــــــول کـــــــړې

نو ټولو رشنو انسانانو او سپېڅلو افغانانو ته ښايي، چې را ویش شي، بیدار شي، را ټول شي، په علم او هنر پسې شي، د عدالت پـه خوا شي او خپل وجدان او ضمیر پاک وساتي او اولس، هېواد، کورنۍ او ځان ته د خدمت مصدر شي او د بشر دوستي، انساني کرامت او د بشر د حقوقو په درناوي، ساتنې او غښتلوب کې فعاله برخه واخلي.

و من الله التوفیق
فرانکفورت ام ماین

۳- Thorbrun, a. a. O. S. ۴۰f und Der afghanische Beitrag Zur Welt-kultur, Frankfurt am Main ۲۰۰۲, S. ۵۷

۴ –ظریف، گل جنان، په نړیوال کلتور کې د افغانانو ونډه، فرانکفورت امام ماین ۲۰۰۲ ، ۱۲ او ورپسې مخونه، ۴۰ او نور مخونه.

۵- ظریف، نوموړی اثر ۲۲ ، ۴۰ او نور مخونه.

۲- Srohmair, Gerhard (Hg), Al- Biruni, In den Garten der Wissenschaften, Leipzig ۲۰۰۲, S. ۸۴ ff, und Sarif, a. a. O. S ۱۰۲f

۷- ظریف په نړیوال کلتور کې د افغانانو ونډه، ۲۵ او نور مخونه، ظریف، گل جنان، افغاني لیک دودونه، فرانکفورت او ماین ۲۰ ,۲۰۰۹ نور مخونه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زده کړه

لیکوونکی: معلم شفیق الله رحیم زی

انسان دیو فعال متحرک متجس او پلټونکي موجود په توګه د تل له پاره دا هڅه او هاند کوي، څو د محیط او ماحول په هکله کوم، چې د انسان ژوند یې احاطه کړی معلومات حاصل کړي دا معلومات ممکن حتمي جنبه ولري او یا ذهني معلومات حاصل کړي، چې دا معلومات ارادي وي یا غیر ارادي.

د روان شناسي له نظره د زده کړې تعریف:

د انساني فرد په سلوک او کردار کې مثبت او بنیادي تغیر ته زده کړه وایي یا په بل عبارت د تجربې او تکرار په نتیجه کې کوم مثبت تحول او تغییر، چې د انسان په سلوک او کردار او اعمالو کې منځ ته راشي عبارت له زده کړې څخه دی.

د زده کړې په هکله ځینې معلومات:

د زده کړې تقویتي تیوري اکثر داسې ویل کېږي، چې زده کړه هغه وخت په ښه ډول سره صورت نیسي، چې تشویق او ترغیب سره ملګري وي. د دې نظر مطابق انعام او بخشش د زده کړې لپاره اساسي ګڼل شوی دی.

کلارک هال یو امریکایي روان شناس ۱۸۸۴-۱۹۵۲ د زده کړې په هکله داسې نظر درلود، چې د هغه په عقیده د زده کړې له پاره اساسي اصل او عکس العمل تر منځ رابطه قایمول یا په بل عبارت زده کړه هغه وخت صورت نیسي، چې د انګیزې او جواب ترمنځ یوه دوامداره رابطه بر قراره شي تر څو موضوع د تکرار او مشق په نتیجه کې عادت ته راشي.

دوه ډوله مثبت تقویت وجود لري:

الف: معنوي تقویت او مادي تقویت هغه تقویت دی، چې مستقیماً د جسم احتیاجاتو او ضروریاتو د رفعې سره تعلق نه نیسي، بلکې یو ډول معنوي انعام او تقویه ده، چې د ښه کار په مقابل کې زده کوونکي ته ورکول کېږي، لکه آفرین تحسین تقدیر آواز د مکاتبو معلمین د ماشومانو اولیا یا والدین غالب هغه امور، چې غواړي زده کوونکو ته ور زده کړي. معمولاً د تقویت او انعام څخه کار اخلي.

مادي تقویت: هغه مثبت تقویت دی، چې د هغه په مرسته دیو ژوندي موجود جسمي نیاز او احتیاجات رفع کیدا شي، مثلاً یو ماشوم ته دیو عمل په مقابل کې یو جاکیټ ورکول یا یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاګرد ته د رياضي مسئلې د حل په نتيجه کې د تحفې په شکل قلم، کتابچه او پنسل ورکول.

معمولاً د بخشش او انعام په ورکولو کې بايد لاندې ټکو ته توجه وشي:

① د زر ورکړه د جواب سره سم بايد ورکړای شي تر څو شاګرد د انعام او مطلوب ترمنځ رابطه قايم کړای شي. سکينر (Skinner) امريکايي روان شناس د تقويت لپاره جدول ترتيب کړی، چې لاندې ټکي لري.

[۱] يو امکان يې دادی، چې د هر جواب په مقابل کې تقويت ورکړی شي.

[۲] دوهم امکان دادی، چې د ټاکلو جوابونو څخه وروسته بايد تقويت ورکړی شي.

[۳] دريم امکان يې دادی، چې د يو ټاکلي وخت څخه وروسته بايد تقويت ورکړی شي.

[۴] څلورم امکام يې دادی، چې کله نا کله بايد تقويت ورکړی شي.

د تجربو او څېړنو په نتيجه کې ثابت شوې، چې څلورم ډول تقويت (کله نا کله) په زده کړې زيات مؤثر تمامېږي او دا تقويت عادلانه اصل دی کوم، چې له دې طريقې زده کړه تر لاسه کېږي ممکن دايمي وي.

د اندازې له مخې د انعام موازنه بايد په نظر کې ونيول شي يعنې انعام دومره ډېر نه وي، چې اصل هدف د زده کړې په انعام اخيستو تبديل شي، که څه هم تقويت په زده کړه کې مهم رول لري، مګر په دې تيوري کې څه نواقص او نمګړتياوې شته، چې عبارت دي:

① د زده کړې د تقويت له لارې مخانيکي او موقتي وي.

② پر تجربو ثابت دي، چې زده کړه بايد ټول عمر په انعام متکي نه وي ډېر مسايل د تقويت څخه په غير هم زړه کېږي.

③ که چېرې تقويت موجود نه وي، نو څنګه چې زده کوونکی په انعام عادت شوی وي، نو زده کړه توقف کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دستوروکاروان

عکسر خان چالاک

زخمي مارغه

ستړې ستړې پورته شوه ګلونه ځيني والوته
خوله کې يې ثنا وه له ځنګلونه ځيني والوته
هغې تور کاګلې بلبلکې شناخته پرېښوده
شناختو ځيني والوته قبرونو ځيني والوته
زړه يې د حيا د خونينو غشو نه چاودلی وه
لاره د ښکاريانو چپاوو نه ځيني والوته
کېناسته په تيرې باندې سور ګل ته يې وژړل
نيمه شپه د زور له امبارو نه ځيني والوته
ناسته وه د سيند په غاړه سيل يې د ځپو کاوه
چيغو او فرياد کې کلکځونو حسين والوته
ګرځي وچو دښتو کې عسکره سرګردانه اوس
لاړه د آدم له اولادونو حسين والوته

سايل

غزل

شپه مې شوګير خوب په ليمو نه لرم
زړه کښې مې ته يې بله ارزو نه لرم
وايي هر وخت چې زه به درشم اشنا
د زړه باور دې په وعدو نه لرم
شپه په ژړا ورځ په انتظار تېرېږي
وايي رقيب په تا پيرزو نه لرم
که زه دې وسوم هم به ته سوځېږې
نور انتظار په دروازو نه لرم
مثال د شمعې او پتنګ وګوره
نوره پروا په اوازو نه لرم
حسن بهار دی خزان مخکې لري
مينه کښې طمع د مزو نه لرم
سايله پټ پټ په خندا ولې شوې
امکان د پټو کرشمو نه لرم

معلم ته (سيد نور)

په شاګرد مه کوه غصه معلمه
چې درنه واخلي څه فايده معلمه
چې د کوم سوال درنه پوښتنه وکړي
ورکړه ځواب هغه شيبه معلمه
چې علم نه کړي توجه خپل درس ته
ورته بيا ورکړه يو چوکه معلمه
ښايه شاګرد ته يو څه ښايه ښايه
مه کړه شاګرد سره دوکه معلمه
د علم زده کړه په هر چا فرض ده
په کې بوخت اوسه ورځ او شپه معلمه
ګوره الله درنه پوښتنه کوي بيا
مه ګڼه درس ويل لطيفه معلمه
درته سيد نور په خپل پيغام کې وايي
شو زما شعر درته تحفه معلمه

ګل رنګ (کوچوان)

لکه سپرلي کې چې تو کېږي ګلان
هومره په زړه مې را ورېږي جانان
شپه دې سوچونو کې سبا شي په ما
خدای خبر څنګه به خپلېږي جانان
ستا تصويرونه چې را ياد شي کله
قسم چې زړه زما ورانېږي جانان
که يې هرڅومره هېرومه نه هېرېږي
راته د سترګو سترګو کېږي جانان
ستا د هجران لمبو کې سوځي کوچوان
يوه لحظه مې نه هېرېږي جانان

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هم معلم ته(سید نور)

کوه شاګرد باندې ډېر پام معلمه
چې یې دی عقل بیخي خام معلمه
که درنه چېرته یو څو توري زده کړي
انشاء الله ښه به یې وي انجام معلمه
د امتحان پارچه یې په غور ګوره
چې پاتې نه شي څه کلام معلمه
چې شي ناسوب ورته یو غږ ورکوه
چېرته چې نه شي درنه ناکام معلمه
که ډېرې ورځې درس ته رانه شي دی
پلار ته یې ولیږه پیغام معلمه
ځایوی نه شم ستا صفت په شعر کې
ډېر زیات دی لوی دا ستا مقام معلمه
اخر سید نور په دا خپل شعر کې وایي
درته سلام سلام سلام معلمه

پښتانه (سید نور)

وباسي کار نه کړي ګیله پښتانه
خیر دی که نه دي په یو خوله پښتانه
خبره نه کوي خپل زور لګوي
نه لري دومره حوصله پښتانه
ښه دی ژوندی تري یو وتی هم نشي
چې کړي کوم ځای باندې حمله ښتانه
څوک وایي؟ چې دوه کسانو زور نه لري
لوټوي ټوله قافله پښتانه
کوي جنګ چا سره چې زړه وغواړي
هغه بیا ورځ وي او که شپه پښتانه
سید نوره دي باندې مې زړه نه خوښېږي
کوي سل ځل یو فیصله پښتانه

خپل دوست محبت الله (محبت) ته ډالۍ

کوم. سمیع الله خاکسار

پروت یمه هر دم سترګې راواړوه
راشه ای صنم سترګې راواړوه
ستا په غم کې وسومه ایره شومه
خورم درته قسم سترګې راواړوه
ستا در ته ولاړ یمه ژړېږمه
مه کوه ستم سترګې راواړوه
ته مې د پرهیز زړګې دوا وکړه
ډېر دې ژړولي دي سمیع خاکسار
ستا دې وي قسم سترګې راواړوه

د ستورو کاروان

د ستوري کاروان ته ډالۍ

سمیع الله خاکسار

ژوندی شمه

کله به دا ستا په زړه کې ځای شمه
وخاونده جانانه چې ژوندی شمه
ټوله شپه سندرو کې دې ستایمه
کله به دا ستا د تن زړګی شمه
مینه محبت به سره پالو بیا
کله چې دا ستا د لاس بنګړی شمه
پام کوه له سر نه مې خطا نه کړې
کله چې دا ستا د سر منګی شمه
ډېر به سمیع خاکساره وژاړې
کله چې د بل لاس کې زړګی شمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وطن دردمنو بچيانو ته !(سيدعبدالله نادر)

وخت د خپل ځان، د خبرېدو ګله

دغــــه زمـــــان د ژړېـــــدو دی ګلــــه
بيـــا د عبـــرت د اخيســـتو دی ګلــه
وخــت غنيمــت دی، خــو لـــه لاســه وخـــي
ژر شـــه چـــې وخـــت پـــه تېرېـــدو دی ګلــه
غلـيم زمـــوږ پـــه ســر نوشــت کــړې لـــوبې
وخـــت د خپـــل ځـــان د خبرېـــدو دی ګلــه
تــر څــو بــه پــروت يــې د غفلت پــه خوب کې
دغـــــه فرصـــــت د وېښـــېدو دی ګلــه
د معرفـــت پـــــه کـــــور، يرغـــل راغلـــی
علمـــي بنيـــاد پـــه نړېـــدو دی ګلــه
چـــې ليـــرې نـــه شـــي لـــه کارونـــه د علـم
مضـــبوط قـــدم د اېښـــودو دی ګلــه
هغـــو کـــه وران کـــړ پـــه جفـا ســتا وطــن
تاتـــــه فرصـــــت د جوړېـــدو دی ګلــه
تــر څــو بــه مــات وګــوډ و خلاصــه خولــه يــې
دغـــــه حالـــــت د پاڅېـــدو دی ګلــه
پـــه مغـــارو کـــې د وحشـــت يـــو ايســـار
مصـــلحت مـــوږ تـــه د وتـــو دی ګلــه
کـــه د همـــت څخـــه وانخلـــې تـــه کـــار
خـــدايږو ســتا نــوم پـــه ورکېـــدو دی ګلــه
نـــادر ژړيـــږي ســـتا پــــه غــم کـــې مـــدام
ســـتا خـــوار حالـــت د ځوريـــدو دی ګلــه

څو بـه پـه چکر چې د سپرلي غونډې موسم وي يار
داسـې نـه چـې مـوږ تـه قـدم پـه قدم بـه وي يـار
نـه مې شي بـاور چې خوشحالی بـه مې ليدلي وي
هـر ځـای چې ځمـه نـو هماغلتـه کـې غـم وي يـار
دومره وخت مې نـه کېـږي چې تـا بانـدې مـين شوم
يـو کـال بـه يـا کېږي او يـا دينـه بـه هـم کـم وي يـار

سميع الله خاکسار

ســتړی ســتری شــومه يــاره کــه راځـــې
درتـــه څـــارم ســـره لاره کـــه راځـــې
د وخت تـولې رنګينې راتـه سور او رشوې
رســـېدلی يـــم تـــر داره کـــه راځـــې
ستا د عشق پـه لمبو وسومه ايره شوم
ای د ســـوي زړه پرهـــاره کـــه راځـــې
د ژونـدون اخـر ديـدن مـې راشـه وکـړه
نـور روان يـم لـه دې ښاره کـه راځـې
څـه وکـړم سميع خاکســاره څـه وکـړم
وســـو بـــې انګـــاره کـــه راځـــې

توبه وباسم

غزل

کـړه لـه کلـي پـه دې شـپه وباسـم
ســتا لـــه يـــاره ځينـــې توبـــه وباسـم
خدای خبر بيـا بـه سره يـو شـو کـه نـه
نـور دې د زړه لـه کـور پخـه وباسـم
د وخت حالات راتـه سور شـو پـه خدای
د ســـوي زړه درتـــه ګيلـــه وباســـم
د مينـې ټـول محـل ويجـاړ شـو اشـنا
ځکـه لـه دې ځايـه پښـه وباسـم
سميع خاکسـاره بس نـور څـه پـاتې دي
لـه خپـل زړګـي ځينـې ټپـه وباسـم

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلیل الله یوسفزی
د حقوقو او سیاسي علومو محصل

د عشق په دنیا کې عاشقی ده زما خوښه
جانانه ستا لیدو ته بې صبري ته زما خوښه
چې ستا دیدن په کې وي نور څه نه غواړم له خدایه
ولو که غلامي وي غلامي ده زما خوښه
تر خو پورې به موږ مینه کړو په پټه
د داسې پټې مینې رسوایي ده زما خوښه
زه خلیل شاعر نه یم بس شوقي یم د شعرونو
چې را یاده شي په شعر کې شاعري ده زما خوښه

صفی الله وفادار

غزل

عشق ته لېونی دې کړم نور څه غواړې
ودې سوم لوگی دې کړم نور څه غواړې
تا هم د غریب په شان کاني وکړې
خپلو کې پردی دې کړم نور څه غواړې
وگوره دې زېړ زبېښلی رنگ ته مې
هسې وچ لرگی دې کړم نور څه غواړې
تا په دې غمجن زړه د غلبیل په شان
سم سوری سوری دې کړم نور څه غواړې
زه که د جانان د وربل گل وومه
لاړمه اغزی دې کړم نور څه غواړې
پاتې وفادار نه دی کور کلی کړه
بس دی لاروی دې کړم نور څه غواړې

څه بلا وخته (سالارزی)

زما قسمت کې څه بلا وخته
چې محبت کې مې معما وخته
نه پوهېدمه چې به گل اغزی شي
ارزو د مینې مې خطا وخته
ما خو گڼله سپینه ورځ روښانه
نه ووم خبر چې ورځ لیلی وخته
زما خو شپې ورځې دیار په طمعه
شپه تر سهار مې په سودا وخته
رانغلو لاس ته خوږ دلبر د مینې
ځکه په کوکو مې ژړا وخته
په انتظار کې تل دیار لارې ته
ډېرو کتو سره مې ساه وخته
سالارزیه مینه دې یو خیال وخاته
ښه چې له یار مې تمنا وخته

د ستورو کاروان

کله نا کله (سالارزی)

کله نا کله مې سلام اخله
دلبره ته زما پیغام اخله
د غمازانو په خوله مه لمبېږه
د سوي زړه نه مې الهام اخله
ملنگ د دره بېنوا مه شړه
څېرې گېروان ته هم یو کام اخله
د ببرو سرو په حال رحم پکار
بې اسرې زړه ته لږ ارام اخله
په شیطانۍ مې د رقیب مه رټه
کله زما غریب کلام اخله
بې له تا ژوند زما امکان نه لري
نگاره ژوند ته مې لږ پام اخله
سوو نارو ته مې لږ غوږ ونیسه
دي سالارزي له هم جام اخله

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خال مینې د ژوند واقعي قصه

لیکونکی: رحیم شاه حیات

ډېر بوټو د سپرلي په طمعه د خزان د سپېرو بادونو د لاسه پاڼې توې کړې، خو د خزان ترخو بارونو داسې وځپلی چې په ژوند کې یې سپرلی ونه لېده او د ټول عمر لپاره د اور خاشاک وګرځېدل داسې چې خال مینه په کوچنیوالي کې پلار خپل وراره ته د خپل زوی لپاره په بدل ورکړه او د وراره خور یې خپل زوی ته وکړه. کلونه تېرېدل چې د خال د مینې د ځوانۍ سپرلی را ورسېده او د مین اکا وراره او زوی هم زلمي شول. د څه وخت وروسته د واده لپاره تیاري شروع شو. لنډه دا چې ودونه وشول څرنګه چې خال مینه د رنګ څخه دومره ښکلې نه وه او قد یې هم لوړ نه و، نو کله چې واده وشو، نو د خال مینې د ژوند ترخې ورځې شپې شروع شوې داسې ترخې ورځې او شپې، چې لږ وخت وروسته د مین اکا وراره د بلې ښځې د کولو لپاره اراده وکړه. تقریباً یو کال وروسته د مین اکا وراره بله ښځه وکړه او لږ وخت وروسته یې واده هم وکړ. د دوهم واده کولو څخه وروسته د خال مینې ژوند نور هم ورپسې تریخ شو. خال مینې په کور کې دیوې داسې نوکرې په حیث ژوند تېروه، چې سهار به یې ډوډۍ وخوړه نو ترماښامه به یې بیا ډوډۍ نه ورکوله او داسې سخت کارونه به یې پرې کول، چې د کور نارینوو به هغه کارونه هم سرته نه شو رسولی.

د هغې د زېړ زبېښلي مخ څخه به له ورایه څرګندیده، چې د ژوند له ناکردیو سره سخته لاس او په ګرېوان ده، خو هغې نشو کولای، چې د خپل ژوند تودې او سړې خپل پلار او مور او یا نورو ګاونډیانو ته ووایې، که چېرې هغې د خپل ژوند دغه حال پلار یا مور او یا ګاونډیانو ته ویلی وای، نو بیا هغې دیو وخت ډوډۍ هم حرامېده، نو مجبوره وه چې د ژوند دا سختې په صبر ناک وجود وزغمي، خو که هرڅومره به یې دا سختې پټولې خو د هغې له زېړ زبېښلي مخ د جړو ښېښتانو د شلیدلي ټکري او له زړو چپلکو په ډاګه څرګندېده، چې ژوند یې دیوې غلامې له حیثیته هم ټیټ دی او په پټه خوله یې د ژوند د ناخوالو سره ګرېوان تر ګرېوان نیولی و.

کله چې ماښام به کور ته راغله، نو خسر او خواښې به ورته ویل، چې روژه دې خوړلې ده، ځکه دې لړګي یا ګیا تر کوره را ورسول. ماښام به د روژه ماتي په وخت کې ورته د جوارو ډوډۍ په سیمه یزه لهجه سوکړک ورکړل شول او ورته به وویل شول، چې له موږ جدا کېنه. هغه دیوې فقیرې غوندې د خپل کور د

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوهي په غاړه ناسته وه او د روژه ماتي د اذان په هیله به وه.

کله چې به اذان وشو، نو هغې به روژه ماته کړه او د اوبو سره به یې د جوارو ډوډۍ خوړه په همدغه سختیو کې یوه ورځ خال مینه او خسر یې په دې تکل له کوره ووتل، چې د غره څخه د ښارويو لپاره گیا راوړي دا داسې وخت دی، چې کوچیان له گرم سیرو سیمو نه د خپلو رمو سره راستانه شوي دي. خال مینه او خسر دواړه د غره په لور روان شول او تقریباً د دوه نیم ساعتو پیدل مزل څخه وروسته هغه ځای ته ورسېدل، چې خال مینې به هره ورځ له هغه ځایه د لرگو یا گیا پنډ پر سر راوړه. په غره کې یې خسر او خال مینه سره بېل شول او هریو د خپل پنډ په پوره کولو لگیا شول. خسر یې خپل پنډ پوره کړ، بې له دې چې د خال مینې پوښتنه وکړي د خپل کور په لور را روان شو. تقریباً ۱۲ بجې به وو چې کورته را ورسېد، خو تر مازدیگره د خال مینې هیڅ معلومات ونشو، خو چا څه غم پرې هم نه کاوه تقریباً څلور بجې شاوخوا به وو، چې د خال مینې د یوه نژدې گاوندي په موبایل کې چې خیر نومیده زنگ راغی، چې یو کوچي شپونکي ورته وهلی وو او ورته وویل، چې دلته دیو لوی گړنگ لاندې دیوې ښځې جسد او ورسره یو د گیا پنډ پروت دی. خیر گل سمدلاسه د خال مینې خسر خبر کړ، چې خال مینه خو غره ته نده تللې؟ د خال مینې خسر ورته وویل، هغه خو ما سره غره ته تللې وه، خو تر اوسه یې معلومات نه کېږي.

خیر گل سمدلاسه د خال مینې خسرته وویل، چې دغسې یو کوچی شپونکی راته زنگ ووهه، چې دلته په یو لوی گړنگ کې دیوې ښځې مړ جسد او یو د گیا پنډ پروت دی. همغه وو چې د چم گاونډ خلک د غره په لورې روان شول، کله چې هلته ورسېدل د خال مینې مړ جسد دیو لوی گړنگ څخه لاندې پروت دی او د ژوند اخري سخته یې هم وڅلکه او د ټول عمر لپاره د خپل کړیدلي ژوند سره خدای پاماني وکړه.

دغه د ژوند اخري ورځ به یې د واده څخه اته یا نهه کاله وروسته وه، خو په دنیا کې د خپل لاس یوه ښه یې هم پرېنښوده او لکه دیوې بې مېوې ونې په مثال چې مېوه نه کوي او خاوند یې له ډېره قهره له ستې وباسي له دنیا څخه ولاړه.

له ځوان شاعر اتل سباوون سره مرکه

ليکونکی: سيد شفيق الله رحيم زی

د ستوري د مجلې ګرانو مينه والو دا ځل مو د يوه ځوان او تکړه شاعر سباوون اتل سره د هغه د ژوند او شاعرۍ په باره کې مرکه کړې هيله ده، چې ستاسې د خوښې وړ ورګرځي.

پوښتنه: اتل صيب که تر هر څه لمړی د ستوري مينوالو ته ځان ور وپېژني خوښ به شوو؟

ځواب: سلامونه، ګلونه مينه او احترامات د ستوري ګرانو لوستونکوو ته. زما نوم سباوون اتل د ډګروال لعل محمد زوی د کونړ د ولايت د خاص کونړ د ولسوالي او د تنر د کلي اوسېدونکی يم.

پوښتنه: که د خپلو زده کړو په باره کې لږ غوندې معلومات راکړې خوښ به شوو؟

ځواب: مننه! زه اوس مهال د خاص کونړ د عالي ليسې د دولسم ټولګي زده کوونکی يم.

پوښتنه: عمر مو څو کاله دی؟

ځواب: زما عمر تقريباً ۱۸ کاله دی.

پوښتنه: څه علت و، چې شعر ليکلو ته مو مخه کړه؟

ځواب: له کوچنيوالي مې د شعر او شاعرۍ سره مينه درلودله، خو د وطن مينه وه، چې زه يې شعر ليکلو ته مجبوره کړم.

پوښتنه: څومره وخت کېږي، چې شعر ليکې؟

ځواب: تقريباً دوه کاله کېږي، چې شعر ليکم.

پوښتنه: تر اوسه مو څومره شعرونه ليکلي دي؟

ځواب: تر اوسه مې ۲۵ شعرونه ليکلي دي.

پوښتنه: اتل صيب د شعرونو مقدار مو ډېر کم نه دی؟

ځواب: دا چې زه متعلم يم د وخت له نشته والي سره مخامخ يم. زما په نظر دا هم د دې مصروفيت سره ډېر دي.

پوښتنه: د چا له شعرونو څخه متاثره ياستی؟ او د چا شعرونه خوښوئ؟

ځواب: د خپل محترم ورور احمد جاويد له شعرونو څخه متاثره او د غني خان، حمزه بابا، اسرار اتل او د چا چې ښه شعرونه وي خوښېږي مې.

پوښتنه: په شعر ليکلو کې درسره چا مرسته کړې؟

ځواب: خپل ورور جاويد له ما سره ډېره زياته مرسته کړې ده او کوي يې.

پوښتنه: د خپلو دوستانو سره اورين غونډې کوي کنه؟

ځواب: هو! ادبي دوستانو سره غونډې کوو.

پوښتنه: له کومو دوستانو سره ادبي غونډې

کوي؟

ځواب: افتخار عطا، سميع الله خاکسار، عبدالمنير غيرت، ثناء الله شاهد، عبدالتواب وسيم غورځنګ، واسيع الرحمن عزيزي، فريد الله حيات، خالد محبت سره کله کله ادبي بنډارونه جوړوو.

پوښتنه: اتل صيب ستاسې دوستان وايي، چې د تل لپاره خوشحاله ياست؟؟؟

ځواب: بس دا د دوستانو مينه ده، چې زه يې خوشحاله ساتلی يم او دا د هغوی نيک نظر دی.

پوښتنه: اتل صيب مينه مو کړې که نه؟

ځواب: ډېره خطرناکه پوښتنه ده، نو هو! ما ډېره زياته مينه کړې.

پوښتنه: د چا سره؟

ځواب: د خپلې خوږې مور او د خپل خوږ وطن سره ډېر زياته مينه کوم.

پوښتنه: واده مو کړی که نه؟

ځواب: نه تر اوسه مې د واده په اړه څه فکر نه دی کړی او غواړم، چې خپلې زده کړې پر مخ بوځم.

پوښتنه: که په اخر کې افغان ځوانانو ته څه پيغام لرې؟

ځواب: زما پيغام ټولو افغانانو ته دادی، چې د جنګ جګړې څخه لاس واخلي او د ورورۍ په فضا کې خپل ژوند تير کړي او ځوانانو ته مې دا پيغام دی، چې خپلې زده کړې تر عالي درجې پورې ورسوي.

والسلام

سباوون اتل

اوښکې دې د سترګو نه روانې شوې
لارې مې د زړه درپسې ورانې شوې
خوب کې مې جانانه داسې وليدې
مخ دې رانه واړاوه روانه شوې
زه دې په ديدن باندې موړ نه کړمه
مړه شې جنۍ مړه شې پښېمانه شوې
تا د محبت وعدې پوره نه کړې
ولې دومره زر رانه ستومانه شوې
ته زما يوه خبره نه منې
زه دې شوم عسکر ته قومندانه شوې
نه کوې اتله مينه نه کوې
ولې شوې خفه څومره نادرنه شوې

زړه کې ديره مې کړه چې د زړه نه مې ونه باسې
خيال کې مې ساته ګوره د ذهنه مې ونه باسې
کله چې دعا کوې او خدای ته په سجده يې ته
ای زما خوږې موږې دعا نه مې ونه باسې
زه خو په زړګي کې بس يو ستا مينه ساتلې يم
عشقه ګناه کار نشم د دين نه مې ونا باسې
کله چې خيرات د ښکلي حسن او ديدن کوې
زه ګوره ملنګ يم قطار نه مې ونه باسې
مينه کې منصور يمه په دار باندې ختلی يم
ځم د عشق په لاره د کاروان نه مې ونه باسې
ستا د در ملنګ يم خيرات درنه نور نه غواړم
بس يو سوال مې ومنه غزل نه مې ونه باسې
زه (اتل) څه نه غواړم زاري درته کومه نن
ورک دې شم د کلي خو خندا نه مې ونه باسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

شیطان د پرښتې په جامه

پر لیپسې ناول – دویمه برخه

لیکونکی: ص ف حیات

زه په همدې وخت کې د مسافرو په هجوم کې د اور کاډې ښې خواته ولاړم د ځوان مطلب دا و چې زه د اور کاډې کینې خواته ناست وم ما بیا پوښتنې پیل کړې آیا کوم وخت چې دغه سړی د لوخو په ځنګل کې پناه شو ته د هغه څیرې څه ډول انسان وه قد او اندازه او څه ډول لباس یې په تن وه. ځوان په تسلی ځواب راکړ، افسر صاحب تیاره وه او په غالب ګومان هغه خو په څیره هم پته کړې وه، خو بیا هم له منډې یې د څرګند بدله چې ځوان غښتلی سړی وه.

د ځوان د دې خبرې څو نورو مسافرو هم تائید کړې، خو ځینې مسافرو ویلې چې هغه دوه کسان په منډ لېدلې، خو نور دیو کس په حقله یقین کاوه. پېښه هم رښتیا دردونکې وه، خو پوره نه وه معلومه، چې پېښه ځان وژنه وه او که کومه بله مسئله وه.

د اور ګادې چلونکی او د مسافرو له څرګندونو څخه ما د اور ګادې ساتونکي ګارډ په لور ور وکتل، چې زیات خپه او غمجن ولاړ و. وضع داسې معلومېده، چې په جنګ یې غوښتل، چې دا مسئله حل شي. پوښتنه مې ترې وکړه ساتونکي ته د پېښې په هکله څه وایي.

په ډېره تروه تنده یې ځواب راکړ د حضور زه غواړم چې دا مسئله زر حل کړه. یو خو شپه ده د بلې خوا ځینې مسافرو کلیو و بانډو دي. ماهم ورته په تروه تنده وویل، ستا نوم څه دی او نمبر دې څه دی؟

زما نوم ارشد او زما نمبر **Logbod۲** کې لیکل شوي زر یې له جیبه کتابچه را وویستله د حاضرو مسافرو او نورو اشخاصو تر وینا و وروسته ما د ساتونکي په ورځني کتاب کې لاسلیک وکړ.

اور ګاډې ته مې اجازه ورکړه په همدې ځای کې یو څو پولیسو څارنه کوله. د لاسي څراغ په وسیله مې رڼا واچوله په رښتیا هم پېښه ډېره دردناکه او مجرمانه وه.

د پېغلې بدن دوه ځایه غوځ شوی و. تنه یې د پاټلې په منځ کې پرته وه. نږدې شا وا خو تختې او ځایونه په وینو سره وه. ډېر ویرونکی

حالت وه. په زړه کې رنګ رنګ سوچونه او خیالونه را تلل او په زړه کې مې دا پرېکړې کولې، چې اخر د وژنې لامل څه دی.

په ځواب پسې اریان ګرځېدم. آیا دا وژنه خودکشي یا قتل دی که ځان وژنه وي نو ولې د آسمان تورو ورېځو هم دا ځواب راکاوه، چې باران هم راتلونکی دی. بل طرف ته زما دنده وه. په هر حال اراده مې پیاوړې و ساتله د اورګاډي له پاټلی څخه یو څو قدمه وړاندې مرکزي لویه لاره (شاهراه) چې د ښار او کلیو خلکو تګ را تګ وربانديې کېده ما هم په تیاره کې نظر وچاوه له لیرې ځای څخه یو څو دکانونه په نظر را تلل د خبرو په منځ کې یو پولیس راته وویل، افسر صاحب هغلته مخامخ د بسونو اډه ده موږ هم ور نږدې کېدلو له دې ځایه په د کلیو خلکو په بسونو کې تګ را تګ کاوه.

ځینو خلکو به په اسونو یا خرو سورلی کوله په همدې ځای ې دوه درې دوکانونه او یو وړکی د چایو هوتل هم تر سترګو کېده.

ما دوه پولیس هغه دکان ته ولېږل او دیو کټ غوښتنه مې ترې وکړه. ما د څو پولیسو په ملګرتیا کالبوت روغتون ته ولېږدا وه، چې طبي کتنې (**Post-Mortem**) یې وشي. په دې وخت کې (**ISI**) استخباراتي پولیس د اسمان لورې ته وکتل او ویې ویل که باران پیل شي نو د وژلې شوې د وینو داغونه به باران وران کړي. ما ورته وویل وژونکی هم د باران د موقع څخه استفاده کړې، ځکه باران به د ده اینښو پلونه وران کړي. استخباراتي پولیس وویل، زما په ګومان وژونکی په بس کې راغلی او همدلته کوز شوی. د تګ په دوران کې مې لاسي څراغ په وسیله رڼا واچوله، چې ماته یوه ښځینه سنډل بوټ په نظر راغی، چې یو څو قدمه وروسته یو بل بوټ هم په نظر راغی.

څرګندو چې دا د همغې پېغلې بوټان وه. دا د پېښې له ځایه شل قدمه وړاندې ساحه وه. سنډل مې پورته کړل او پولیس ته مې ورکړل په سنډلو د وینو کومې نښې نه وې. دا سې معلومېده چې پېغله مخکې د ځان وژنې بوټانو ویستلو ته اړه شوې وه.

په هر حال، موږ خپلې پلټنې ته دوام ورکړ په همدې وخت کې استخباراتي پولیس په ویرېدونکي او تیز غږ سره اواز کړ. افسر صاحب لږ را تیز شه ما قدمونه کړندي کړل، چې نږدې ور سېدم نو له یو حیرانوونکې پېښې سره مخ شوم. ګورو چې یو ماشوم په یو ټوټه کې نغښتل شوی او له دنیا او ما فیها څخه ناخبره پروت لږ ور ټیټ شوم ډېر ښکلی او نازولی ماشوم وه. معلومه خبره وه، چې د همدې مظلومې ښځې بچې وه په زړه کې مې نویې خیالونه پیدا شول. افسوس په دا سې ظالمانو او جابرو خلکو. په دې وخت کې یو پولیس وویل: ښایي چې دا ماشوم د دې ښځې نا جایزه ارموني اولاد وي له دې امله یې ځان وژنه او یا د مخالف شخص اخوا ورسره دا سې عمل شوی وي. دا ځای د لوښو په ځنګلو کې د پېښې له ځای څخه ۴۰ قدمه وړاندې و.

په دې وخت کې استخباراتي پولیس وویل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې که دا چنئ د ځان وژنې په نیت راوتې وای ښايي چې اولاد یې په کور کې پرېښی وی د خپل ماشوم دوه مره سوچ خو به ورسره وای دا خو د ماشوم سره جفا ده. یو پولیس وویل ښاغلیو ارمونی اولاد څوک په کور کې نه پرېږدي زما په یقین کوم سړی چې مسافر و په منډه لیدلی وه د دې جینی ملګري به وه. ما د پولیس نه غوښتنه وکړه، چې ماشوم را اوچت کړه او د لوړې د رفع کېدلو لپاره ورته له هوټل نه لږې شیدې راوړه او بیا لاړ شه د کلي یو پوه او عاقل سړي ته یې وسپاره. ماشوم مو را اوچت کړ له وجود غښتلی او ښکلی څرګندېده عمر یې تقریباً د پنځو یا شپږو میاشتو وه. پولیس د کلي پر لور روان شو ما سره یو استخباراتي او یو عادي پولیس پاتې شول. ما استخباراتي پولیس ته وویل: آیا کیدای شي، چې دوا ړه په بس کې راغلي وي او دلته ښکته شوي، چې دوکاندارانو به دوی لیدلي وي. تر لږ سوچ یې وویل، که بس کې راغلي وي نو د جینی ملګري به بېرته بس کې تللي وي خو پوښتنه دا و، چې مسافرو یو سړی په منډه لیدلی و، چې د لوخو په ځنګل کې خیر همدې کې د خبر یو اړخه موجود و. موږ د لوخو په ځنګل کې په یو جدا شوې لاره روان شو، چې د بس اډې ورسېدو، چې دلته څلور پنځه کسان موجود وو، چې درې دوکانداران وو او دوه عام وکړي. دا پنځه واړه د چایو په دوکان کې ناست وو. ګومان کوم چې د همدې پېښې شوې پېښې په هکله یې خبرې کولې زموږ نا څاپي ورتګ ورته د حیرانتیا پیدا کړه، چې موږ یې ولیدو سمدلاسي چوپ شول..... نور بیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کونړ د سیند پېژندنه

لیکونکی: عنایت الله افتخار

د کونړ سیند په حقیقت کې د کونړ دیو شمېر سیندونو مجموعه ده، چې په لرغوني اثارو کې د کونړ سیند وتلی مقام لري، چې دې مقام خپله د کونړ د خپلې شعاع لاندې راوستی، نو ځکه چې کونړ یوه غرنۍ سیمه ده او بې شمېره خوړونه او ردونه لري د بلېخوا د کنړ سیند په تاریخي اثارو کې د (راستا) په نوم یادېږي، چې د دې نوم سره له یوې خوا نه افغانانو اشنایي درلوده د کونړ د سیند نوم چې د کونړ لپاره خورا زیات شهرت ورکړی، چې د همدې په وجهه د کنړونو ولایت په ټول هېواد کې ډېر ارزښتناک نوم باندې یادېږي.

دا چې د کونړ سیند په ټولو سیندونو کې چې په دې ولایت کې د سر سیند بلل کېږي او نور سیندونه په ولایت کې د همدې سیند معاونین ګڼل کېږي.

د کونړ سیند تاریخي سوابق:

د کونړ سیند زموږ د ټاټوبي د خورا لرغونو سیندونو له جملې څخه یو لوی لرغونی سیند دی، چې په پخواني اثارو کې په بېلا بېلو نومونو یاد شوی او اهمیت یې په دې کې دی، چې د اریان په ویدي سردونو کې د (راستا) په نوم ستایلی شوی دی او زیات تاریخي قدامت لري. د کونړ ستر سیند د خراسان د سترو سیندونو له جملې یو لوی سیند دی، چې د امو څخه وروسته مهم مقام لري. په حقیقت کې د راستا دغه تاریخي قدامت دی، چې د کونړ ولایت ته یې تاریخي سابقه ور په برخه کړې. هغه په دې مانا چې په پخواني اثارو کې د کونړ د سیند څخه دومره یادونه او ستاینه شوې، چې هومره د کونړ ولایت نه ده شوې یا دا چې د کونړ سیند په اړوند تاریخي اثارو ته وکتل شي، نو په مقایسوي ډول د کونړ سیند څخه په پراخه پیمانه یادونه شوې.

د کونړ په اړه په سردونو کې پوره غور والی د هندوکش د لمنو واخانو غاړو د اریایانو د قبیلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهاجرينو پېښبې او د کونړ د سيند په غاړو او شاگانو د هغوی د ځينو کورنيو مېشته کېدل د کونړ سيند نامتوالی په گوته کوي. د کونړ سيند په تاريخي اثارو کې د تل لپاره خپل لرغونتوب او اهميت ساتلی دی او زموږ د ولسونو په ملي، کلتوري، فرهنگي او اقتصادي منابعو پوره اثر لري.

د کونړ سيند د ننگرهار د کامې ولسوالی سره د کابل سيند سره يوځای کېږي او د کابل د سيند په نوم شهرت لري، علت يې دا نه دی چې گوندې د کونړ سيند کوچنی دی، بلکې يوازينی علت يې دا دی، چې د کونړ سيند برعکس د کابل سيند اهميت لري، چې د کابل کوچنی سيند ته يې دومره اهميت ورکړی، چې د کونړ سيند هم د کابل سيند په نوم يادېږي.

د کونړ سيند په تاريخي اثارو کې په لاندې نومونو ياد شوی (راسا) سيد ، اسرور، هېوان، مهران، بيدام، کاشغر، يارقند ، يادکند ، چترال سيند ، لوی سيند ، حواپس، چوتل په نومو ياد شوی

د کونړ د سيند سرچينه:

د کونړ سيند د (۴۰۰۰) مترو له لوړوالي څخه د ختيځ هندوکش له بېخه د بروغيل د کوتله، چې د واخان او ياد کند- ايارقند وادې سره نښلوي سر چينه اخلي د دې سيند اوبه لومړی سر کې د څو رودنو د اوبو ديوځای کېدلو وروسته چې د مخه يې نومونه واخيستل شول له اوچتو غرونو له لوړو ارتفاعاتو او سلسلو څخه را ښکته کېږي او په تدريجي ډول سره زياتوالی مومي او د اوبو زياتوالی او په فوق العاده چټکتيا او غښتلي ځواک په څير خپل جريان ته ادامه ورکوي يا په بل عبارت د کونړ سيند د پامير له لوړو سطحو څخه، چې د (پشت خو) د بيلتون نياغ يو څوکه ده، چې (دامور اکسوس) سيند سر چينه هم پکې ده د هماغه څوکې د بلې ډډې څخه راوتلی دی.

د کونړ سيند چې د کونړ ولايت وادي په منځ کې مست او ياغي روان دی د شمال څخه تر جنوب پورې جريان لري، چې د کوچني پامير څخه شروع کېږي. دغه سيند لکه چې دمخه مو وويل يو بل رود چې د مهران کوچنی رود دی او هندوان (هندوکش) څخه سر چينه اخلي، چې د همانان له حد او سيمې له مينځه او بلهاري څخه تيرېږي.

په لنډه توگه چې د کونړ سيند د هندوکش له بروغيل له کوتله يعنې د پامير هندوکش څخه، چې دا همغه يشت خاد (ايشت خو) غر دی. د سيليون د غر د څوکې له ختيځ اړخ څخه سر چينه اخلي او بيا وروسته خپل مسير ته ادامه ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کونړ د سیند معاونین:

د کونړ سیندونه چې د کوچني رودونو څخه عبارت دي:

د کونړ سیند مخکې لړې، چې د چترال یعنې پامیر د ختیځې درې څخه را تېر شي د وارنوې په برخه کې د افغانستان پولې مهمې کرښې ته را ننوځي دیو شمېر رودونو څخه یې ترکیب موندلی دی، چې تر دغه ځای پورې دیارکند چترال په نوم نومول شوی.

د کونړ سیند نور معاونین عبارت دي له: لنډې سید ، ښکوري رود ، د نو آباد خوړ ، هډوال خوړ ، د باډیل درې خوړ ، د دیوې ګل درې خوړ ، د ښوکی خوړ ، پېچ سیند ، وایګل سیند پادون سیند او داسې نور ډېر کوچني او لوی رودونه د کونړ د سیند معاونین دي.

دکونړ د سیند رنګونه

(بصیر بیدار ستوری)

بیا د کونړ سیند په مستیدو راغی ګډا کوي
شور کوي، مستي کوي، څه ناز و ادا کوي

وایي چې لعلونه دې پراته زمونږ سیندونو کې
شنه شنه ځنګلونه خزانې لري په غرونو کې

ورک دې هغه څوک شي چې دا ستا د سر سودا کوي
هره یوه دره دې ده کونړه ! د ویاړونو کور

دا زمونږ جنت زمونږ د خوب د تعبیرونو کور
ستا آبادي غواړي هر زلمی درته دعا کوي

ای ګرانه کونړه ! ستا د هرې یو درې نه زار
دا محلې مانۍ ستا د ګردونو او کوڅې نه زار

ستا د اوړي شپه کې سپوږمۍ څه ښکلې رڼا کوي
ای ګرانه کونړه ته تاریخ د مېړنو کې

کور د عالمانو ته تا تویی د شملو یې
ستا د کونړ سیند صفت بیدار ب خامخا کوي

مشرق په پښتنو آباد دی

جنرال عبدالصمد مومند

دا چې آباد دی په ننګیالو آباد دی
بس په ښکلا د لیونو آباد دی

د ازمایښت دی څه حد پاتې نه شو
پښتون زړګی خو په وعدو آباد دی

جانانه ستا دیاد له غمه زار شم
ژوند مې د څریکو په څپو آباد دی

د انتظار لمحې شمېرمه ناست یم
تلوار مې هم په تسلو آباد دی

صمد زار شم له شملو نه د د دوی
خدایږو مشرق په پښتنو آباد دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کونړ سید جمال الدین افغان پوهنتون د استاد محمد ریحم خاکسار سره مرکه

مرکه لیکونکی: سمیع الله خاکسار

پوښتنه:محترم استاذ صاحب که د هر څه د مخه د ستوري مجلې درنو لوستونکوو ته ځان ور وپېژنې خوښ به شو؟

ځواب: مننه زما نوم محمد رحیم خاکسار د مرحوم سید رحیم ځوی د کونړونو د ولایت د خاص کونړ د ولسوالۍ د کوزې اراځۍ د کلي اوسېدونکی یم فعلاً د سید جمال الدین افغان د پوهنتون د علمي مرکز غړی یم.

پوښتنه: د شخصي ژوند او عمر په هکله څه معلومات راکړئ؟

ځواب: د شخصي ژوند په اړه به ووایم، چې واده مې کړی د الله تعالی په فضل او کرم سره پنځه اولادونه لرم او اوس مهال ۲۷ کلن یم.

پوښتنه: محترم استاذ صاحب د زده کړې په اړه معلومات راکړئ؟

ځواب: ما په خپل ژوند کې دوه ډوله زده کړې کړې دي. یو خصوصي زده کړه ده او بله رسمي زده کړه ده، چې زیاتره خصوصي زده کړه مې په دیني علومو کې د هېواد څخه د باندې په گاونډي هېواد پاکستان کې تر سره کړې ده، چې په ۱۹۹۸ میلادي کال د گنج د مدرسې څخه فارغ شوی یم، چې د قرآنکریم د حفظ تر څنگ مې نور فنون هم لوستي. د مدرسې څخه چې فارغ شوم، نو سمدستي مې عصري زده کړو ته مخه کړه چې د خاص د کونړ په عالي لیسې کې شامل شوم، چې په ۱۳۸۲ هـ ش کال کې د دولسم ټولگي څخه فارغ شوم، چې په ۱۳۸۴ هـ ش کال کې د کانکور په ازموینه کې د ننگرهار پوهنتون د ښوونې او روزنې په پوهنتون کې شامل شوم او په ۱۳۸۸ هـ ش کې ترې په لومړۍ درجه فارغ التحصیل شوم. اوس مهال د لوړو زده کړو د وزارت لخوا د ایران اسلامي جمهوریت ته د ماستري بورسونو ته معرفي شوی یم، نو هیله ده چې دا امید مې هم پوره شي.

پوښتنه: محترم استاذ صاحب د خپلو دندو په اړه معلومات راکړئ؟

ځواب: ما د خپل ژوند په بهیر کې ډېرې دولتي او غیر دولتي دندې اجرا کړې دي، چې له دې جملې یې ځینې په لاندې ډول دي:

په ۱۳۸۲ هـ ش کال کې د خاص کونړ په لیسه کې د ښوونکي په توگه دنده تر سره کړې ده، بیا په ۱۳۸۴ هـ ش کال کې د ننگرهار ملي راډیو تلویزون کې د دیني خپرونو په ډیپارټمنټ کې په دنده وگمارل شوم،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې وروسته له یو کال څخه د درس بوختیا له امله را څخه دنده پاتې شوه په ۱۳۸۲ هـ ش کال کې د عربي خیریه موسسې هبة الاعانه سره د مشاور په توګه دنده اجرا کړه، په کال ۱۳۸۸ هـ ش کې د خاص کونړ په عالي دارالمعلمین کې د استاذ په توګه مقرر شوم، چې د بر زرد نوموړي دارالمعلمین د تدریسي مرستیال په توګه وګمارل شوم له نېکه مرغه کله چې په کال ۱۳۸۹ هـ ش کې د ښاغلي حامد کرزي په ځانګړي لورینه د سید جمال الدین افغان پوهنتون کې د آزاد رقابت له لارې د نامذد پوهیالي په توګه په دنده وګمارل شوم، چې اوس مهال د تاریخ او جغرافیې څانګې امر په توګه تدریسي او اداري چارې تر سره کوم.

پوښتنه: څومره موده کېږي، چې د سید جمال الدین افغان په پوهنتون کې د استاذ په صفت دنده تر سره کوې؟

ځواب: نږدې یو نیم کال کېږي، چې په نوموړي پوهنتون کې د استاذ په صفت دنده اجرا کوم.

پوښتنه: د پوهنتون د ودانۍ په اړه معلومات راکړئ؟

ځواب: څرنګه چې لږ وخت کېږي تاسیس شوی ده خپله ودانۍ نه لري او د کونړ د دارالعلوم په ودانۍ کې خپلې تدریسي چارې پر مخ بیایم له نېکه مرغه اوس مهال د دوو پوهنځیو د ودانیو چارې د بېرې په چټکه توګې سره روانې دي، چې یوه د ښوونې او روزنې د پوهنځی ودانۍ ده او بله د کرنې د پوهنځي ودانۍ ده، چې په دې نږدې راتلونکي کې په ګټه اخیستو ته چمتو شي.

پوښتنه: اوس مهال مو د زده کوونکو شمېر څومره دی؟

ځواب: اوس مهال مو د زده کوونکو شمېر د ۴۰۰ څخه زیات دی.

پوښتنه: اوس مهال څومره ښوونکي په تدریس بوخت دي؟

ځواب: اوس مهال قابو ۲۵ تنه ښوونکي په تدریس بوخت دي.

پوښتنه: اوس مهال د سید جمال الدین پوهنتون کوم کوم پوهنځي لري؟

ځواب: اوس پکې درې پوهنځي دي، چې عبارت دي له د ښوونې او روزنې پوهنځی د زراعت پوهنځی او د شرعیاتو پوهنځی لري.

پوښتنه: په اخره کې که څه پیغام لرې؟

ځواب: پیغام مې ټولو هېواد والو ته او په ځانګړې ډول محصلینو ته دادی، چې د ټوپک په ځای قلم په لاس کې واخلي او د خپل د هېواد په ودانولو کې برخه واخلي، چې ترڅو د خپل ژوندانه سطحه لوړه او د سیالو سره سیا ل شي.

محترم استاذ صاحب د ستوري مجلې اداره له تاسې څخه مننه کوي، چې سره له دومره مصروفیتونو مو له موږ سره مرکه وکړه او خپل قیمتي وخت مو خپلو ګرانو لوستونکوو ته وقف کړ.

ستاسو څخه هم مننه، چې د ستوري مجلې په خپرونه کې مو موږ ته دخپلو خیالاتو د اظهار موقع راکړه.

مننه

اداره

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خاص کنړ د ولسوالۍ د پخواني ولسوال صاحب استاذ محمد حنیف (خیرخواه) سره مرکه

مرکه کوونکی: سمیع الله (خاکسار)

①پوښتنه: محترم ولسوال صاحب که د هرڅه دمخه د ستوري مجلې درنو لوستونکو ته ځان ور وپېژنې؟

ځواب: زه محمد حنیف (خیرخواه) د مولوي محمد زمان ځوی د کونړ د ولایت د ثوکۍ د ولسوالۍ اوسېدونکی یم، چې په ۱۳۵۲ هش کال کې زیږېدلی یم او فعلاً د خاص کونړ د ولسوالۍ د ولسوال په صفت دنده اجرا کوم.

②پوښتنه: محترم ولسوال صاحب که دخپلو زده کړو او عمر په باره کې معلومات را کړئ خوښ به شو؟

ځواب: ابتدایي زده کړې مې د ملا مزید بابا په متوسطه کې تر سره کړې، کله چې روسانو زموږ په ګران هېواد افغانستان باندې یرغل وکړ او په کونړ ولایت کې خپلمنځي جنګونه د کوندونو تر مینځ شروع شو، نو موږ هم مهاجر شوو او د جلوزو په کمپ کې مو سکونت اختیار کړ او د اتحاد د عالي لیسې څخه فارغ شوم، چې په لوړو کلونو کې مې تعلیم تر ۱۴ پورې د اسلامیاتو په څانګه کې بشپړ کړ او عمر مې نږدې ۳۹ کاله دی.

③پوښتنه: محترم ولسوال صاحب د شخصي ژوند په اړه معلومات را کړئ خوښ به شوو؟

ځواب: دا چې په ۱۳۲۹ هش کال کې مې واده کړی دی تردې مهاله نهه اولادونه لرم، چې ثلور هلکان او پنځه لورګانې دي.

④پوښتنه: محترم ولسوال صاحب تر اوسه مو کومې دندې اجرا کړې دي؟

ځواب: د باجوړ په کمپ کې د (**Best**) موسسې سره د ثلورو مکاتبو د مسئول په صفت د ۳۲ میاشتو لپاره دنده اجرا کړې ده، چې په همدې مهال کې د (۷۰۰) کورونو مهاجرینو مشرې مې هم په غاړه لرله. د دې ترڅنګ د مختلفو موسساتو او اینجوګانو سره مې دندې اجرا کړې دي او د مهاجرینو او موسساتو ترمنځ د ارتباطاتو مسئولیت هم په غاړه درلود، لکه د یونیسیار (اینترساس) او د پاکستان حکومت تحصیل داری کله چې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲۰۰۴) م کال کې خپل ګران هېواد ته راستون شوم د ګټو په قلعه کې مې سکونت اختیار کړ، چې په ۱۳۸۲ هـ ش کال د ولایتي شورا مالي او عمومي مدیر په صفت، چې تر ۱۳۸۹ هـ ش کال پورې مې دا را سپارل شوې دنده اجرا کړه او همدارنګه په ذکر شوې نېټه د انتخاباتو د خپلواک کمیسون سره د عامه پوهاوي ولایتي ټرینر (Pot) افسر په صفت دنده اجرا کړه، چې په کال ۱۳۸۹ هـ ش کال کې د خاص کونړ د ولسوالۍ د ولسوال په صفت په دنده وګمارل شوم، چې ترې دې مهاله نو مورې دنده ته ادامه ورکوم.

⑤پوښتنه: محترم ولسوال صاحب څو مره موده کېږي، چې د خاص کونړ د ولسوالی د ولسوال په صفت دنده اجرا کوئ؟

ځواب: نږدې یو نیم کال کېږي، چې د خاص کونړ د ولسوالی د لسوال په صفت دنده اجرا کوم.

⑥پوښتنه: د خاص کونړ د ولسوای د تعمیر په باره کې معلومات راکړئ؟

ځواب: د خاص کونړ ولسوالی ځلور تعمیرونه لري، چې دوه د ولسوالی او دوه د قومندانی تعمیرونه دي، چې د ولسوالی تعمیر په دوو منزلونو او د قومندانی تعمیر په یو منزل کې په پاخه او اساسي ډول جوړ شوی دی.

⑦پوښتنه: محترم ولسوال صاحب که د خاص کونړ د ولسوالی د پرسونل په اړه معلومات راکړئ؟

ځواب: ۳۴ کسان د ولسوالی ۴ کسان په څارنوالی کې کار کوي، سربیره پر دې ۱۸ کسان په امنیت ملي کې ۴ کسان په قضا کې ۱۰۲ په قومندانی کې او ۴۰۰ محلي پولیس ورسره د سرحدي پولیسو ۴ ټولی د ملي اردو د دوهم کنډک او د ائتلافي ځواکونو یو ټولی لرو.

⑧پوښتنه: محترم ولسوال صاحب د خاص کونړ د ولسوالی امنیت څنګه دی؟

ځواب: دا چې د خاص کونړ ولسوالی یوه سرحدي ولسوالی ده او د سرحد ټولې لارې خلاصې دي. سیمې خاردار (کمربند) نه لري، خو بیا هم د لوی الله فضل دی، چې امنیت په کامله توګه تامین دی او حالت نورمال دي. د شامکار نه تر منګوالی پورې بشپړ امنیت دی.

⑨پوښتنه: محترم ولسوال صاحب که د بیا روغونې په اړه راته ووایئ، چې په خاص کونړ کې د بیا روغونې پروژې شته او که نه؟

ځواب: تاسې پوهېږئ، چې د خاص کونړ په ولسوالی کې د جناب محترم شامحمود (میاخیل) په هلوځلو د منګوال د لیسې څخه د بیا رغونې کار شروع شوی دی، چې په تېرو ځلورو کلونو کې د سترګو لیدلاي انکشاف را مینځ ته شوی دی، چې بېلګې یې د ولسوالۍ تعمیر، مکاتب، سرکونه، ویالې، سر بندونه، پلونه او داسې نور په ګوته کولای شو.

⑩ پوښتنه: په نږدې راتلونکي کې کومې د بیا رغونې پروژې په لاس کې لری او که نه؟

ځواب: د کونړونو د ولایت د قدرمن والي جناب سید فضل الله واحدي په خاصه توجو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاملرنه د خاص کونړ په ولسوالی کې لاندې پروژې د کار لاندې دي. د سپین جومات تر ثنګ د مال منډي یا میله بازار، د کاویږ سړک، د شامکار مکتب د احاطې د ېوال، په سر کې یې د اوبو حوضونه او د ویالو بندونه، د ولی د سړک پروژه، په بر سرای کې نری سړک، د چندراو عیدګاه، ددې سره سره د ملي پیوستون کارونه په مختلفو کلیو کې روان دي.

⑪ پوښتنه: محترم ولسوال صاحب د خاص د کونړ د ولسوالی مشران درسره په امنیت کې مرسته او همکاري کوي او که نه؟

ځواب: د خاص کونړ ولسوالی ځو مختلفې پرمختیایي شوراګانې لري، لکه ټولنیزه پرمختیایي شورا، د DDi شورا، د علماؤ اصلاحي شورا، د CDD یا کلیوالي شورا، چې دا شوراګانې د امنیت په برخه کې واقع مهم رول لري او د دې ولسوالی امنیت د مخورو علماؤ کرامو او مشرانو لخوا تاسیس شوي ده که څه هم یو متل دی. (غټې تیږې په وړو تیږو په دېوال کې ټیګیدالی شي)، نو همدغه وجه ده، چې که چېرته ولس د دولت سره همکاري ونه کړي، نو دولت په اصلاحاتو پاتې راځي.

⑫ پوښتنه: محترم ولسوال صاحب که په اخر کې د ستوري مجلې درنو لوستونکو ته څه پیغام لرې مهرباني وکړئ؟

ځواب: هر څوک چې د ستوري مجله لولي که په خارج کې دي او که په داخل کې دي غوښتنه مې داده، چې باید خپل راتلونکی په نظر کې ونیسي، خپل مذهب او دین ته وفاداره و اوسېږي. خپلې خاورې، وطن، کلتور او عنعناتو ته د احترام په سترګه وګوري. د تعلیم کچه لوړه کړي او سیالو هېوادونو سره د علم په واسطه ځان برابر کړي زیار وباسي چې نړۍ کې سیال او مخکښه افغانستان ولري.

په آخر کې د ستوري د مجلې څخه ډېره مننه کوم، چې زما پیغام یې هېواد والو او درنو لوستونکوو ته ورساوه.

د ستورې د مجلې اداره له تاسې څخه هم مننه کوي، چې سره له دومره مصروفیاتو مو موږ ته خپل قیمتي وخت راکړ.

په درنښت

(c) ketabton.com: The Digital Library

ای زما خوږه هېواده

بصير بيدار ستوري

ای زمـــا خـــوږه وطنـــه
تـه مـې ځالـه د زيـږون يـې
تـه مې تـن تـه مې وجـود يې
تـــه ټـاټوبي د پښتـون يـې
تـه مې مينـه تـه مې سـاه يې
وسـيله مـې د ژونـدون يـې
ای زمـــا گرانـــه هېـــواده
پـه تـا څـه وشـو څـه کېـږي
هـــره دشـــته دې اور اخلـــي
هـره يـو سـيند دی لمبـه کېـږي
کـــانې بـــوټې ځنگلونـــه
دي د جنـگ اور کـې سـوزيږي
دښـمن هـيڅ اسـره ونـه کـړه
زړه يـې اوس هـم نـه يخېـږي
خپـل منځـي جنگـو تباه کـړې
بيـا غلـيم درتـه گوابنـيږي
تـور اوسـپين سـره يـو شـوي
بيـا څـه چـل دی څـه بـه کېـږي
ای زمـــا گرانـــه وطنـــه !
سـتا بچـي سـتا دښـمنان دي
د اغيـــارو پـــه ډالـــرو
وړي شـــوي دي لېـــوان دي
سـتا پـه غوښـو نـه مړيـږي
بـس اختـه پـه چـور تـالان دي
سـتا د سـر يـې سـوا کـړې
تـا بـه پلـوري تجـاران دي

ای زمـــا گرانـــه هېـــواده
سـتا زخمـي وجـود فريـاد کـړي
امـن سـوله لـه خـدای غـواړي
دا جنگونـه چـې را يـاد کـړي
پـه سـلگو کـې پـه ښـيرو شـي
دښـمنان مـې ټـول برباد کـړې
چې پـه مـا تـه سپک نظر کـړي
هغـه ټـول تـه نـامراد کـړې
ای زمـــا گرانـــه وطنـــه !
سـتا فريـاد کلـه څـوک اوري
لا يـې زړه يـخ شـوی نـه دی
دښـمن اوس هـم پـه مورچـه دی
سـره اورونـه دي بلېـږي
سـتا بچـي پـه کـې سـوزېږي
د پـاميرنـه تـر بولانـه
جنـازې دي پورتـه کېـږي
پښتـانه پـه کـې تبـا شـول
لا بـه نـورهم تبـا کېـږي
جنـگ بـه لـر دی کـه پـه بـر
خـو پښتـون پـه کـې ورکېـږي
مـوږ بـې وسـه نـاتوان يـو
پـه ژړا مـو زړه سـړيږي
هـر پښتـون گوتـه پـه خولـه دی
د بيـدار زړه پـرې خـوږيږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتون

استاد عمر پاځون (جرمني)

پښتون داسې په نړۍ کې يو تبر دى
چې که مشر دى که کشر پخپل سر دى
نيم سرى په کې هيڅ چېرې نه ځاېږي
ټول منونه که وي ښځه او که نر دى
هريو مړى يې په ښو سره يادېږي
خو ژوندى يې په دنيا کې در پدر دى
لالهانده د پيسو په ټوليدو دى
تعليم پريږدي بې سواده بې هنر دى
پيسه دار يې بيا دوه درې ودونه کاندې
اميرانو نه يې بيا ورک کور او دفتر دى
خپل خدمت ته بلا والى ملا ماتي
خو پرديو ته يې وهلى بيا ټټر دى
ښکيلا کگرو دي ويشلي په قومونو
ويشل شوى دا ملت په لرو بر دى
د سنگر او د مورچل لوى قهرمان دى
خو په سوله کې ترې ورک لار او گودر دى
په ملي گټو هيځکله را ټول نشول
د هر مشر يې پخپل کور باندې نظر دى
د پښتو او د اسلام نارې کړې پورته
خو په دواړو کې يې خوړلى خپل ځگر دى
يو ملي قايد يې قوم کې پيدا نه کړو
کس ناکس ته وايي همدا زما ليډر دى
خپل ولس د تباهۍ کندې ته سيخ کړي
ځکه دا چې تالي څټي دي غلام د بل نوکر دى
د پردو په اوږو بار راشي وطن ته
بيا ځان بولي چې همدې د قوم رهبر دى
خپل قوم څه کړي ملت او وطن څه کړي
چې مين نن په پيسو دى په ډالر دى
چې د دوه روپو خاوند شي په دنيا کې
ځان ترې ورک شي و آسمان ته يې نظر دى
د کار پيل په بې غورۍ وکړي يارانو
وروستى عقل يې بيا راغلى پخپل سر دى
په يووالي او اتفاق کې صلاح نشول
بې اتفاقۍ کې دغه قوم اول نمبر دى
خپلې ښځې او لوڼې کښينوي په کور کې
وايي خان دى نواب او معتبر دى
که کوم ورور يې پخپل ژوند کې کامياب وي
دا بل ورته حاسد، بعض گر دى
لويي نه پېژني چې څه کې ده يارانو
هر مجلس کې بس په باټو باندې سر دى
نه څه اوري نه څه لولي پخپل ژوند کې
سياست کې په هر څه باندې خبر دى
خو، بلواک نه مني خپلواک دى پاتې شوى
خپلواکي که ازادي ده استقلال د ده کلچر دى
هر غليم يې تمبولى او شړلى له خپل خاورې
استعمار ته نيغ ولاړ دى او چت غر دى
پښتنو ته نور دوعا د هدايت کوي پاځونه
چې هرڅه دى بيا هم ستا د زړگي سر دى
ميلمه پال دي، وطن پال او اسلام پال دي
ځکه گران چې نن پر ما پاځون عمر دى

زه به ځم افغانستان ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

لایق زاده لایق

تــر څــو بــه مهــاجر یــم، پــروت بــه داســې در پــه دریــم
بــې منزلـــه بـــه ترکـــومې، زه روان کـــډه پـــه ســـر یـــم
یـــوه ورځ بـــه مـــې دردونـــه حـــال دزړه وایـــې ارمـــان تـــه
زه بـــه ځـــم افغانســـتان تـــه، زه بـــه ځـــم افغانســـتان تـــه
"جرمني" دی که "هالنډ" دی، که دی "فرانس"، "سویزرلینډ" دی
که "بلجیم" دی که "ډنمارک" دی، که "سویډن" دی که "انګلینډ" دی
دغـــه واړه کلـــه رســـي ګـــران کـــونړ او بدخشـــان تـــه
زه بـــه ځـــم افغانتســـان تـــه، زه بـــه ځـــم افغانســـتان تـــه
"کانـــاډا" کـــه "امریکـــا" ده کـــه "نـــاروې" کـــه "افریقـــا" ده
کـــه دې "چکوســـلواکیا" ده کـــه "پولنیـــد" کـــه "اســـترلیا" ده
ټـــول لـــوګی شـــه پـــه څـــو وارې قنـــدهار تـــه هـــم لغمـــان تـــه
زه بـــه ځـــم افغانســـتان تـــه، زه بـــه ځـــم افغانســـتان تـــه
زه چـــې چېرتـــه هـــم اوســـېږم، د وطـــن خوبونـــه ویـــنم
د دنیـــا پـــه هـــر ښایســـت کـــې، د خپـــل تـــن رنګونـــه ویـــنم
بـــې صـــبرې د هـــر نظـــر مـــې، پـــه خیـــر وایـــې ټـــول جهـــان تـــه
زه بـــه ځـــم افغانســـتان تـــه، زه بـــه ځـــم افغانســـتان تـــه
دغـــه خـــړې پـــړې خـــاورې، راتـــه ګرانـــې لـــه ســـرو زرو
دغـــه کـــاڼي کـــاڼي غرونـــه، ډک د ســـپینو ملغلـــرو
د کابـــل لارې بـــه ښـــکل کـــړم، غېـــږ بـــه ورکـــړمـــه پغمـــان تـــه
زه بـــه ځـــم افغانســـتان تـــه، زه بـــه افغانســـتان تـــه
کـــه مـــې زړه جـــلال آبـــاد دی، نـــو نظـــر زمـــا پنجشـــیر دی
کـــه مـــې حســـن ننګرهـــار دی نـــو هـــرات ګـــل د نیمـــروز دی
احتـــرام لـــرم پـــه زړه کې،هـــر پښـــتون او هـــر افغـــان تـــه
زه بـــه ځـــم افغانســـتان تـــه، زه بـــه ځـــم افغانســـتاته
یـــه دآمـــن دعویـــدارو، زمـــا کـــور دآمـــن کـــور کـــړئ
نوروحشـــت مـــې پـــه کـــار نـــه دی، پرهرونـــه مـــې ټکـــور کـــړئ
داآواز کـــوم ((لایقـــه)) د وختونـــو هـــر کـــاروان تـــه
زه بـــه ځـــم افغانســـتان تـــه، زه بـــه ځـــم افغانســـتان تـــه

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوړي (Fat) کلسترول

ډاکټر رحمان شاه مومند (امريکا - کلفورينا)

غوړي د بدن د ضروریاتو څخه يو مهم مواد دی او له دوه ترکيبي مادو څخه چې کلسترول او ترې گلسيرآيد نومېږي جوړ شوی دی زموږ بدن د ضرورت وړ غوړي د نورو دوه غذايي گروپونو څخه لکه کاربو هايداريت او پروټين څخه جوړوي او د هغو غوړو څخه يې چې د خوارک سره بدن ته داخلېږي فرق يې وپېژندل شي.

د غوړو هغه يوه برخه کومه چې د خوړو سره بدن ته داخلېږي زموږ بدن يې د ضرورت په اساس په مصرف رسوي، نو که چېرې د ضرورت څخه زيات غوړي وخوړل شي هغه په بدن کې ذخيره کېږي څه وخت چې غوړي د ضرورت نه کم بدن ته داخل شي نو د ذخيره شوو غوړو څخه بدن استفاده کوي، نو په همدې وجهې سره د بدن غوړي کمېږي.

زموږ بدن د خپلو فعاليتونو د سرته رسولو لپاره انرجي ته ضرورت لري، چې دا انرجي د مختلفو خوړو څخه لکه پروتين، غوړي او کاربوهايدريتو څخه لاس ته راوړي.

کلوري ۱۲٪ د پروتين ۳۰٪ د غوړو او ۵۸٪ د کاربوهايدريتو څخه په لاس راځي. بله سروي ۱۲٪ پروتين، ۴۲٪ د غوړو او ۴۲٪ د کاربوهايدريتو څخه حاصلېږي. غوړي د دوو مادو څخه جوړ شوي دي.

۱- ترى گليسر ايد. Triglycerides

۲- کليستيرول.

۱- Triglycerides ترى گلسرايدز د غوړو يوه مهمه برخه جوړوي او په بدن کې د انرجی لپاره استعمالېږي دې ته شحمي تيزاب (Fatty acid) هم وايي او په درې ډوله پيدا کېږي.

A - مشبوع شحمي تيزاب:
(A Saturated A Fatty acid)

B- لږ نامشبوع شحمي تيزاب
(Monoun Saturated Fatty Acid)

C- ډېر نامشبوع شحمي تيزاب
(Polyun Saturated Fatty Acid)

مشبوع غوړي هغه دي، چې د کوټې د حرارت په درجه جامد بېږي د کوچو غوړي ۵۹٪ او د غوبې وازده (غوړي) ۵۴٪ مشبوع شحمي تيزاب لري او د کوټې په حرارت کې جامد وي.

حيواني غوړي په زياته پيمانه مشبوع شحمي تيزاب لري او نباتي غوړي ډېر غير مشبوع (مونو غير مشبوع، پولي غير مشبوع) شحمي تيزاب لري. کوم خواړه چې Saturated Fats زيات لري او وخوړل شي دې سره دوينې کلسترول زياتېږي او هغه خواړه چې غير مشبوع غوړي Unsaturated Fats ولري او وخوړل شي، نو په دې عمل سره د وينې د گلسترولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندازه را ټیټېږي. نباتي غوړي Sterols سټرول لري او سیټرول د انسانانو د جهاز هاضمې له خوانه جذبېږي.

کلسترول

(Cholesterol)

کلسترول یوه غوړه او حیاتي ماده ده، چې د وینې پواسطه (سره) په ټول بدن کې ځرخي او مهم رول او زیاتې وظیفې د کلسترولو په مرسته سرته رسېږي.

① د بدن د ټولو حجراتو په غشایي (Cell Membrane) ساختمان کې پوره ونډه لري، یعنې د حجرې غشا د ۲۰٪ پروټینو او ۴۰٪ کلسترونو څخه جوړه شوې ده، همدارنګه د حجراتو او عصبې مزو چارپیره د کوټ په شکل یو پوښ جوړوي، چې په دې صورت کې حجرات د نهربې، حرارت او نورو صدمو څخه ساتي او د هغوی دفاع کوي. همدغسې کلسترول حجراتو ته نرموالی (Fluidity) وربښي، چې حجراتو ته د انسباط او انقباض خواص (Flexibility) ورکوي. په دې صورت کې حجرات مضبوط او باثباته کېږي او د حوادثو په تعامل کې د دفاع توان مومي.

② د کلسترول څخه بدن د هغو ویټامینو په جوړېدو کې چې په غوړو کې د منحل کیدو قابلیت ولري کار اخلي دا ویټامین عبارت دي له A, D, E او K څخه.

③ بدن (body) د سټروید او (Sex) سکس هورمونو په تولید کې هم د کلسترولو څخه استفاده کوي.

Aldesteron ، Cortisone ، Cortisol ، Steroid Hormones ، Progesterone ، Estrogen Testosterone ، Sex Hormones

④ ((body)) وجود د بایل اسید په تولید کې هم د کلسترولو برخې اخیستو ته هم ضرورت لري. بایل اسید د بایل په ترکیب کې په اینه ((Liver)) کې تولیدېږي بیا بایل وړو کولمو ((Small inte)) ته ځي او تجزیه کېږي د بایل اسید په مرسته د وړو کولمو د محتویاتو (حل شوي غذا) څخه ټول غوړ هلته جذبېږي او اینې ته ځي.

⑤ د گلسترولو په وجهه حجرات د انفکشن په مقابل د ځان دفاع کوي.

⑥ د کلسترولو په وجهه هډوکي او عضلات تقویت او توان مندي حاصلوي.

⑦ د گلسترولو بل مهم رول دادی، چې د مغز د حجراتو په غشایي ساختمان کې پوره برخه لري او د جنینو په لوییدو کې هم زیات رول لوبوي.

ځرنګه چې تری کلیسرایډ او کلُسترول غوړ دي، نو په وینه کې لاینحل او آزاده توګه ځرخیدلای نه شي. د بلخوا کلُسترول د پروټین سره یو ترکیب (ارتیکل) جوړوي، چې د لیپو پرټین (Lipoprotein) په نامه یادېږي، چې په وینه کې د ځرخیدو قابلیت لري او دا ارتیکل په دوه ډوله دي.

① High Density lipoprotein (HDL)
(د زیات غلظت لیپو پروټین)

② Low Density Lipoprotein (LDL)
(د لږ غلظت لیپو پروټین)

د ښه بد کلسترول وایي.

سره له دې، چې کلسترول زیاتې فایدې لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

او مخ کې ذکر شوي، نو که د کلسترولو اندازه په وینه کې د خپل حد څخه تجاوز وکړي زیات مهلک مشکلات را منځ ته کوي.

که چېرې د بدو کلسترولو اندازه د خپل حد څخه زیاته او د ښو کلسترو (HDL) اندازه د خپل حد نه کمه شي په تدریج سره د باریکو شیریانو په داخل کې بد کلسترول نښلي یعنې ترسب تراکم کوي او اتروما (Atheroma) جوړوي، چې د شیریانو دې مشکل ته (Atherosclerosie) وايي.

د ایترو سکلیروز سره د شیریانو حجم تنګ او کله نا کله یې بندولای هم شي چې د دې مشکل د واقع کیدو د ځای په مطابق د (Cardio-Vascular Diseases) کارډیو وسکولار امراض او ستروک (Stroke) منځ ته راځي. یعنې که شیریان په قلب کې بند شي قلبي حمله او که مغز کې وي، نو (Stroke) واقع کېږي.

د اترو سکلروز په وجهه شیریانونه تنګېږي او د انبساط قابلیت د لاسه ورکوي. دې سره د وینې فشار لوړېږي، چې دا هم د (Cardio-Vascuiar) د امراضو او (Stroke) عمده سبب دی

د شیریانونو د بندیدو سره د وینې جریان قطع کېږي، چې په نتیجه کې اکسیجن او غذايي مواد (Nutrients) حجراتو ته نه رسېږي، پس د یو څو دقیقو څخه هغه حجرات مړه کېږي که محل د واقعې د زړه په عضلاتو کې وي هغه ته (Heart Attack) یعنې قلبي حمله او که په مغز کې وي (Stroke) یا مغزي حمله وايي. د ۱۰٪ عمومي کلسترولو په کمېدو سره د قلبي شیریانو او مغزي ناروغیو اندازه ۳۰٪ کمېږي.

د پورتنیو ذکر شوو ناروغیو عمده علت بد کلسترول (LDL) دي، ځکه LDL د شیریانونو په داخل اړخ کې ((تراکم)) کوي یعنې نښلي او هغه تنګ او یا بندوي نو دیته ځکه بد کلسترول وايي.

د LDL کلسترول د ۱٪ په کمیدو سره (Cardio-Vascular) او (Stroke) ناروغی ۲٪ را کمېږي.

HDL کلسترول د دې کلسترولو عمده خواص دادی، چې په شیریانو کې نښتي مواد وباسي او لرې کوي او شیریانونه پاک و صافوي، نو ځکه دیته ښه کلسترول وايي.

د ۱٪ په اندازه په وینه کې د HDL په کمیدو سره د زړه شیریانونو او د مغزي ناروغیو اندازه ۲-۳٪ زیاتېږي.

د عمومي کلسترولو LHL, HDL اندازه او تاثیر یې په جدولو کې وګورئ.

Charts Of …..

Total Cholesterol Level			HDL (good Cholesterol) Level	
Less than ۲۰۰ mg/dl	Desirable		Less than ۴۰ mg/dl	High Risk For H. Disease
	Border Line			Less Risk For

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۰۰-۲۳۹ mg/dl	Risk For H.Disease		۴۰-۵۹ mg/dl	Heart Disease
۲۴۰ mg/dl or more	High Risk For Heart Disease in Stroke		۶۰ mg/dl or more	Desirable

Triglycerides			LDL (Bad Cholesterol)	
Less than ۱۵۰mg/dl	Normal		Less than ۱۰۰mg/dl	Optional
۱۵۰-۱۹۹mg/dl	Border line High		۱۰۰-۱۲۹mg/dl	Near Optional
			۱۳۰-۱۵۹mg/dl	Border line High
۲۰۰-۴۹۹mg/dl	High		۱۶۰-۱۸۹mg/dl	High
۵۰۰mg/dl or more	Very High		۱۹۰mg/dl more	Very High

HDL Total Cholesterol نسبت په زياتيدو او كميدو سره د قلبي او مغزي ناروغتياو خطرات كمېږي او زياتېږي د مثال په ډول:

$$\frac{HDl}{Total\ Cholester} = \frac{1}{4}\ Desireable$$

$$==\ ==\ \frac{1}{5}\ less\ \ risk\ for\ heart\ disease\ and\ stork$$

Less than $\frac{1}{5}\ High\ Rosk\ For\ HD\ and\ Stroke$

د كلسترولو منابع:

① **Lever** اينه ٪۸۰ د ضرورت وړ كلسترول پخپله (**Lever**) اينه توليد وي او په مصرف يې رسوي.

② دوهمه منبع د كلسترولو غذا ده كومه، چې موږ يې خورو او ٪۲۰ كلسترول د خواركي غذاو څخه بايد لاس ته راشي.

كلسترول په زياته پيمانه په حيواني غوړو او هغه خواړه چې حيواني غوړي ولري پيدا كېږي او هغه په لاندې ډول دي.

(پنير، د هگی ژېړ، د غوايانو، پسونو، خوږ) او چرگانو د خوړو يعنې د كلسترولو ... د غوړو د كلسترولو په مقابل كې ډېر كم دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشبوع او تراسس غوړي په معلومداره توګه د کلسترولو اندازه په وينه کې زياتوي، چې همدا د کلسترولو د زياتيدو عمده علت ګڼل کېږي.

د کلسترولو د زياتيدو علتونه:

① هغه علتونه چې ثابت او د کنترول وړ ندي او د کلسترولو د زياتيدو سبب ګرځي دادي:

◈ جنس: د ښځو په نسبت د زياتو نارينه و د وينې کلسترول لوړېږي.

◈ عمر: نارينه د **۴۵** کلنۍ نه وروسته او ښځې د **۵۵** کلنۍ نه وروسته په دې مشکل مبتلا کېږي که د ښځو د **۴۵** کلنۍ تر مخه حيض بند شي دا هم د کلسترولو د زياتيدو سبب کېږي.

◈ نژاد د (**Race**) تورو نژادنو په نسبت د افريقا، امريکا او هندين امريکايي زيات کسان د کلسترولو په لوړېدو مبتلا کېږي.

② د کنترول وړ سببونه چې د وينې کلسترول زياتوي.

◈ د غوړو خوړو ډېر خوړل.

◈ د مشبوع غوړو ډېر خوړل د کلسترول د لوړېدو عمده او مخکښ سبب دی.

◈ صحي حالتونه: ډيابيټ، چاغوالی، د وينې لوړ فشار او هم **Stress** يا ذهني فشار

◈ فزيکل غير فعال ژوند د **Exercise** نه کول.

◈ زيات وزن.

◈ سګريټ څکل يا کشول.

د کلسترولو علاج او په طبعي اندازه کې د هغه ساتل:

په وينه کې د کلسترولو د اندازې د ساتلو لپاره د ځينو اقداماتو او تدابيرو سرته رسول ډېر ضروري دي.

A– د هغو خطرناکو فکتورونو کوم، چې د کلسترو په زياتيدو کې برخه اخلي مخه ونيول شي او هغه فعاليتونه اجرا شي د کومو سره چې کلسترول په خپل حد کې قايم پاتې کېږي او هغه په لاندې ډول دي.

۱. د سګريټو پرېښودل.

۲. په منظم ډول سره اکسرسايز (سپورټ) کول.

۳. په منظم ډول ډاکټر ته تلل او د هغه په هدایاتو باندې عمل کول.

۴. د زيات وزن کمول.

۵. د صحي غذا خوړل. په خوراک کې تازه مېوه، سبزيجات سبوس داره ډوډۍ، د ماهي او چرګانو غوښې چې غوړ او پوستکی ونه لري زيات استعمال شي.

۶. د مشبوع غوړو څخه ډډه کول.

۷. هغه خواړه کوم چې کلسترول زيات لري لږ وخوړل شي يعنې په ورځ کې هغومره خواړه وخوړل شي، چې د کلسترولو اندازه يې د **۳۰۰mg** څخه زياته نه شي. دا اندازه د هغو خلکو لپاره ده د کومو چې بد کلسترول نورمال وي او قلبي مشکلات ونه لري. کوم کسان چې په قلبي ناروغيو

(c) ketabton.com: The Digital Library

مبتلا او بد کلسترول يې لوړ وي هغوی بايد هغو مره غذا وخوري چې د کلسترولو اندازه يې په ورځني خوراک کې د **۲۰۰mg** څخه زياته نه شي.

۸. ټولې هغه ناروغی چې د کلسترولو د زياتيدو سبب کېږي معالجه شي او پاتې مخه ونيول شي د مثال توګه: ډيابيټ، فشار (**Stress**) چاغي، د وينې لوړ فشار (**H.B.P**)

۹. د زياتو مايعاتو بالخصوص د اوبو څکل (۱۰ ګيلاسه) ډېر ضروري دي.

B – د ډاکټر د هدايت سره د کلسترولو د دواګانو استعمال که ډاکټر يې لازم وګڼي.

د اترو سکلروز په وجهه شيريانونه تنګېږي او د انبساط قابليت د لاسه ورکوي. دې سره د وينې فشار لوړېږي، چې دا هم د **Cardio-Vascular** د امراضو او **Stroke** عمده سبب دی. د شيريانونو د بنديدو سره د وينې جريان قطع کېږي، چې په نتيجه کې اکسيجن او غذايي مواد (**Nutrients**) حجراتو ته نه رسيږي. پس د يو څو دقيقو څخه هغه حجرات مړه کېږي که محل د واقعې د زړه په عضلاتو کې وي هغه ته (**Heart attack**) يعنې قلبي حمله او که په مغز کې وي **Stroke** يا مغزي حمله وايي.

د ٪۱۰ عمومي کلسترولو په کميدو سره د قلبي، شيريانو او مغزي ناروغيو اندازه ٪۳۰ کمېږي.

د پورتينو ذکر شوو ناروغيو عمده علت بد کلسترول ((**LDL**)) دی، ځکه ((**LDL**)) د شيريانونو په داخلي اړخ کې ((تراکم)) کوي يعنې نښلي او هغه تنګ او يا بندوي، نو ديته ځکه کلسترول وايي.

د **LDL** کلسترول د ٪۱ په کمېدو سره **Cardio-Vascular** او **Stroke** ناروغی ٪۲ را کمېږي.

HDL کلسترول د دې کلسترولو عمده خواص دادی، چې په شيريانو کې نښتي مواد وباسي او لرې کوي او شيريانونه پاک او صافوي، نو ځکه ديته ښه کلسترول وايي.

د ٪۱ په اندازه په وينه کې د **HDL** په کمېدو سره د زړه شيريانونه او د مغزي ناروغيو اندازه ٪۳-۲ زياتيږي. د عمومي کلسترولو **HDL** ، **LHL** اندازه او تاثير يې په جدولو کې وګورئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښاغلي حافظ الله کاموال سره مرکه

مرکه کوونکی: سمیع الله خاکسار

پوښتنه: که د هرڅه د مخه د مجلې لوستونکو ته ځان معرفي کړې خوښ به شو؟

ځواب: مننه! زما نوم حافظ الله کاموال د عبدالاحد مجددي ځوی په کال ۱۳۶۰ هـ کې د کامې ولسوالی د شیرګړ په سیمه کې زیږیدلی یم.

پوښتنه: شاعري ته مو څومره وخت کیږي، چې مخه مو ورته کړې که په دې لړه رڼا واچوئ؟

ځواب: ما تقریباً په ۱۳۸۲ هـ ش کې د شاعری په نړۍ قدم ایښی دی. شاعري یو الهي الهام دی. زه د الله تعالی نه په دې ډېر شکر ګذاره یم.

پوښتنه: تعلیم مو تر کومه حده او چیرته کړی؟

ځواب: تعلیم مې تر دولسم د محمد موسی شفیق په لیسه کې کړی او اوس د اریانا پوهنتون د حقوقو د څانګې د دویم کال محصل یم.

پوښتنه: د شعرونو کوم کتاب مو چاپ کړی او که نه؟ که مو چاپ کړی وي څه نوم یې دئ؟

ځواب: هو! د شعرونو کتاب لرم، چې نوم یې

دی ((اوښکې په ډالۍ کې)) د چاپ په ګاڼه سمبال شوی.

پوښتنه: ډرامې مو څومره لیکلي او یوازې مو د راډیو لپاره لیکلي او که بل چاته مو هم ورکړي؟

ځواب: په دې اړه باید دومره و وایم چې د ننګرهار ملي راډیو تلویزون څخه چې دوستانو اوریدلي د همت داستان، چغې داستان، د شکر

(c) ketabton.com: The Digital Library

په نوم ډارمه او د ګلا آغا شیرزي د ژوند مستند فلم ما او محمد ظاهر ساپي په ګډه لیکلی.

پوښتنه: هغه خپروني چې ته ورته په راډیو ننګرهار کې کار کوي څه نومونه يې دي؟

ځواب: خپروني په ننګرهار راډیو کی، راډیو ستاسو په خدمت کې په تلویزیون کې ستاسو کلی، ستاسو دود خپروني پر مخ بوځم.

پوښتنه: په کامې ولسوالۍ کې مو فرهنګي کارونه څنګه دي؟

ځواب: په لومړي قدم کې ډېر ښه وم خو اوس د شخصي اعراضو ښکار شوي.

پوښتنه: په شاعری کې تاسو کوم فورم ته ډېر کار کړی؟

ځواب: هغه څه چې زما مینوال يې خوښوي او د وخت ضرورت وي هغه شاعری ته کار کوم لکه، غزل، داستان وغیره.

سوال: تر اوسه خو د چا تر انتقاد لاندې نه يې راغلی؟

ځواب: اکثره وخت د توصیف نه انتقاد ته ډېر زړه ښه کوم، ځکه چې انتقاد د اصلاح یوه ښه لاره ده.

سوال: څومره وخت کېږي، چې له ننګرهار راډیو سره کار کوئ؟

ځواب: په ۱۳۸۴ هـ کال کې ننګرهار ملي راډیو ته راغلی یم. د یادونې وړ ده، چې سردار پوپل راسره ډېره همکاري کړې ده.

سوال: د راډیو تر څنګ که نور خپل مصروفیات راته ووایاست؟

ځواب: د کامې د فرهنګي ټولنې مرستیال، د کامې د قومي ټولنې مرستیال، د اباسین راډیو د نشراتو مسئول، د قبایلو د چارو د ریاست مطبوعاتي مسئول او د اسې نورې دندې مې مخې ته بولي.

ځواب: ښه شعر کوم شعر ته ویلی شو؟

ځواب: هغه شعر چې ولس ته په کې یو ښه پیغام پروت وي او په زړونو حاکم وي همغه ښه شعر دی.

سوال: په آخر کې که کوم پیغام لرې مهرباني وکړئ؟

ځواب: په آخر کې د ستوري د مجلې قدرمنو کارکوونکو ته او کتونکو ته د زړه د تله مینه او اخلاص ډالۍ کوم او د خپل وطن په آبادۍ کې دې په پوره اخلاص ونډه واخلي او د خپل مور پلار عزت دې وکړي.

د حافظ الله کاموال د شعر بیلګې:

زما دیو کال اراده ده
که تبلیغیان مې دیار کلي ته لیږینه
په سوال زاري باندې پوهیږي کله
د ښکلو زړه په چا خوږیږي کله
دب په درد باندې دردیږي کله
ځواني برباد کړه پرې حافظ کاموال
لاسونه مه وروړی راستنیږي کله

بله بیلګه:

دا ښکلي ښکلي دي لونګ د کلي
والله پرې جوړ دی زموږ رنګ د کلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تشدد او عدم تشدد

مبارز ځاپي

له بې ځایه زور او ځواک کارولو ډډه کول.
له تاوتریخوالیو ځان ژغورل.
د سولې او روغې د سیورې لاندې اوسېدل.
په خپله رښتیا او برخه کې بسیاینه
او پر نورو خلکو نه بلوسېدل

دا د انساني خویونو د ښېګڼو هغه څو توکي دي، چې په شلمه پېړۍ کې د هند په نیمې وچې کې د ګاندهي جي او د پښتنو د ستر لارښود خدای بښلي پاچا خان (خان عبدالغفار خان) له خوا د انګلیس د استعماري ځواک د رټلو په مبارزه کې وکارول شوې.

دغه د تاوتریخوالی، بلوسېدنو او وژنو څخه د ډډه کولو چلند یواځې په شلمه پېړۍ کې نه وه، چې را مینځته شوي او کارول شوي، بلکې د ځمکې پر مخ لومړی انسان حضرت آدم علیه السلام او حوا د ځوی (هابیل) له خوا د نه تاوتریخوالي او نه بلوسیدنې غوره خویونو پر سر د خپل سرښندنو او د خپل ژوند بښلو د پېښې کیسه به هم هر چا لوستلې یا د هر چا تر غوږونو رسېدلې وي.

د رښتیاو پر ویلو ټینګار او له تاوتریخوالیو نه ډډه کول چال چلند لا د نوح علیه السلام په ټول ژوند کې هم پلي شوي دي، یعنې د انساني ټولنې دوم بابا، چې نوح علیه السلام نومېږي هم څه کم زر کاله خپل ولس ته له زور زیاتي نه پرته او په سوله ایزه توګه یوه خبره کوله، چې ((خدای یو دی او نوح یې استازی دی))

نوح علیه السلام په دې څه کم زر کلونو کې که هرڅو مره خپل ولس له خوا ووهل شو، ورټل شو او وځورل شو، خو له خپله هوډه وانه وخت، تل به یې په سوله ایزه توګه خپل پیغام او را وه. له چانه به یې که هر څومره کنځلې اورېدلې هم مخ نه اړاوه، او هیچاته به یې د تشدد په ژبه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړنه غبرګون نه ښوده.

له حضرت نوح علیه السلام نه وروسته د تاریخ د اسنادو پر مخ ((بودا)) دی، چې د ځمکې پر مخ یې د نه تاوتریخوالي غوره انساني پیغام لا خپلو پلویانو او لارویانو ته په ځلانده ټکیو کې وړاندې کړی دی. په همدې توګه په ابراهیمي ملت کې نه یواځې دا چې په خپله ابراهیم علیه السلام د نمرود په وړاندې خپله بلنه په سوله ایزه توګه اوروله، چې له هغه وروسته موسی علیه السلام هم د فرعون په دربار کې خپله بلنه په سوله ایزه توګه وړاندې کړې ده.

له حضرت موسی علیه السلام نه وروسته بیا حضرت عیسی السلام هم د ځمکې پر مخ د ژوند تر وروستنۍ شیبې پورې د نه تاوتریخوالي او نه زور زیاتي پر غوره شوې لارې یون لرلی او له خپلو پلویانو څخه یې غوښتني دي چې:

((که چا په څپېړه د مخ پریوه خوا ووهلی، د مخ بله خوا هم ورته واړوه، خو چې تریخ غبرګون ونه ښیې))

د همدې غوره انساني خوی له مخې وه، چې حضرت عیسی علیه السلام او د هغوی ملګریو تر صلیبه پورې هم کوم تریخ غبرګون ونه ښوده، مګر خپله ناره یې چې ((خدای یو دی او عیسی یې استازی دی)) په لوړ آواز له خولې ویستله.

د حضرت نوح، حضرت موسی، حضرت عیسی علیه السلام او بودا د زمانې د زور او ځواک د خاوندانو هرې کړنې ته په پام که څوک هر څومره د لږې پوهې خاوند وي بیا هم دې باور ته رسیدلی شي چې:

((د ځواکمنو زورواکانو په مخه کې یواځې د نه تاوتریخوالي لیاره ده، چې سرې تر خپلې موخې پورې رسولی شي، د نمرود په مخه کې د حضرت ابراهیم علیه السلام ودریدنې یواځې په سوله ایزه توګه او د نه تاوتریخوالي له لیارې د حق او رښتیا د ویلو په ملاتړ ټینګار ښودل و او بس))

دغه لړۍ لا تر ننه پورې پای ته نه ده رسېدلې پرله پسې غزیدلې وده یې کړې او د سیمې د ولسونو په منځ کې، چې کله هم کوم رښتینې لاره ښوونکی راغلی د هغه له خوا د نیا ومنۍ د نه بلوسیدنو، د نه تاوتریخوالي او په رښتیاو باندې د ټینګار پیغام د انساني ټولنې د ژوند ښیګڼو په توګه اورول شوی دی.

د مثال په توګه که چېرې موږ د رښتینو انسانانو په ډله کې د حضرت محمد صلی الله علیه و آله وسلم ژوند او مبارزو ته د قرآنکریم د سپیڅلو آیاتونو په رڼا کې ځیر شوو وبه پوهېږو، چې د هغوی په لیار ښوونو کې د وحې د پیل له ورځې څخه بیا د مدینې منورې په لور د هجرت او په مدینه کې تر میشتیدلو پورې څو چې دیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

غښتلي دفاعي سنگر ثښتن شو، یواځې په دې وینا ټینگار شوی، چې ((خدای یو دی او محمد یې استازی دی))

نور نو تر مدینې پورې د دښمن په وړاندې د تریخ غبرگون د نه ښودلو پر دریځ باندې کلکه ودرید نه پاینښت موندلی، خو چې کله په مدینه منوره کې د اسلام د دین پیغمبر لپاره غښتلي دفاعي سنگر را مینځته شو د دفاع سره یو ځای د قتال امر هم راغی.

په دې توگه حضرت محمد صلی الله علیه و السلام د ژوند په دوه برخو کې یعنې له وحې نه رومبی او له وحې نه په ورستو مهالونو کې تر مدینې د میشتیدنې پورې لا له بودا او حضرت عیسی علیه السلام نه هم ډېر زیات پر نه تاوتریخوالي ټینگار ښودل شوی دی، یعنې ټولو هغو مؤمنینو، چې د اسلام د دین د غوره کولو په تور نیولی شوي، تړل شوي، ځورول شوي او وژل شوي وو، یواځې یوه خبره کوله چې ((*خدای یو دی او محمد یې استازی دی*))

له دې پرته د هغوی لخوا بل کوم دفاعي غبرگون نه دی ښودل شوی. دا ځکه چې هغوی ته نه یواځې د نه تاوتریخوالي امر شوی و، چې د زور او ځواک له کارولو هم د ډډه کولو دنده ور په غاړه اچول شوې وه.

د دې خبرې یو دلیل دا هم کیدلی شي، چې په هاغه مهال کې هغوی د دې جوگه نه وو، څو د قریشو په مخه کې د تریخ غبرگون په ښودلو د ځان ژغورلو سره یوځای د اسلام د دین او شریعت په پلي کولو کې هم بریالي شي. دا او د داسې نورو لاملونو له مخې وه، چې د اسلام د دین منونکیو ته د نه مقاتلې او نه دفاع امر راغلی و.

خو چې کله د شریعت د خپرولو سره یوځای مومنین د ځان ساتلو د دفاع کولو او دنیاومن غبرگون ښودلو جوگه شول، بیا د فاع او مقاتلې امر هم راغلی، څو چې اسلامي ټولنه د دفاع او مقاتلې له لیارې لا پسې غښتلې او په نړۍ کې د نورو ملتونو سره سیاله شي.

د تشدد او عدم تشدد د دغو او داسې نورو تاریخي پېښو په پام کې لرلو سره او بیا د شلمې پېړۍ تر نیمایي پورې، چې د هند پر ټوله نیمه وچه کې د انگلیس استعماري ټولنه لا دیو ستر ځواک په څېر ځواکمنه وه او کولای شول د سیمې په هره څنډه کې هر مخالفت خوځښت په ډېره اسانه توگه وځپي او له منځه یوسي د داسې نمرودي او فرعوني ځواک په غېږه کې وه، چې یواځې په هماغه ابراهیمي او موسوي هوډ سره کیدلی شو د نوي ژوند، نوي پړاو ته د رسېدلو لپاره لکه څرنگه چې د لوی خدای ﷻ د کونیه وو چارو په تکوینیه اراده کې ځلیدلې ده د نه تاوتریخوالي ((عدم تشدد)) لیاره غوره شوې وای.

لکه چې په هماغه توگه هم د گاندهي جي او د باچاخان له خوا ولس ته د ښیرازه، آزاده او خپلواکه ژوند په لور د تگ لپاره یواځې پر همدې ټکي ټینگار وشو چې:

((*مورنه غواړو څوک ووژنو، او دا هم نه غواړو، چې څوک دې مور ووژني دا هېواد زموږ هېواد دی بهرني غاصبان دې ووځي*))

دغه شعاري غوښتنه کټ مټ لکه هماغه شعار گڼل کېږي، کوم چې د حضرت محمد صلی

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله علیه وسلم پلویانو به کافرو قریشو ته ویلې چې:

((خدای یو دی او محمد یې استازی دی. موږ نه غواړو څوک ووژنو او دا هم نه غواړو، چې موږ دې څوک ووژني))

مګر د قریشو لخوا دغه انسانان د تریخو غبرګونونو سره مخامخ او د تشدد له مخې په شدیده جزا چې وژل دي مجازت شول.

وګورئ د ((هابیل)) او د ((قابیل)) له زماني نه را په دېخوا د کړنو دوه خویونه لا تر اوسه پورې په واکمنه توګه په چلند کې پاتې دي د ((هابیل)) او د ((قابیل)) کیسه په کتابونو کې داسې راغلې ده: ((کله چې په لومړۍ ځل د آدم او حوا له پښته دوه تنه غبرګوني ماشومان وزیږېدل یو یې هلک و چې ((قابیل)) او بل یې جلۍ وه چې ((اقلیما)) ونومیده.

په دوی پسې بیا دوه تنه غبرګوني ماشومان وزیږېدل، چې یو یې هلک و ((هابیل)) او بل یې جلۍ وه چې ((لیودا)) ونومیده، کله چې دغه دواړې غبرګوني ډلې د ځوانۍ د منګ کچې ته ورسیدلې د آدم علیه السلام له خوا ((اقلیما)) د ((هابیل)) او ((لیودا)) د ((قابیل)) سره کوژده شول، دا چې ((اقلیما)) ډېره ښکلې وه، نو له دې لامله ((قابیل)) له خپلې خور ((اقلیما)) سره د ((هابیل)) د واده خبره ونه منله. آدم علیه السلام دواړو ورونو ته وویل: چې لوی خدای ته قرباني وړاندې کړئ. د هر چا قرباني چې د لوی خدای له لورې ومنله شوه هماغه دې له ((اقلیمې)) سره واده وکړي. لوی خدای د ((هابیل)) قرباني ومنله، خو ((قابیل)) بیا هم قانع نه شو د تاو تریخوالي لاره یې ونیوله او ((هابیل)) یې سره له دې، چې هیڅکله هم کوم تریخ غبرګون نه و ښودلی و واژه او په دې توګه ((قابیل)) له خپلې خور ((اقلیمې)) سره واده وکړ.

له دغې ورځې نه را په دېخوا په انساني ټولنه کې دوه متضاده کړنیزه خویونه دود شول. یو ((تشدد)) او بل ((عدم تشدد)) د عدم تشدد پلویان سوله، روغه او انصاف غواړي، خو د تشدد پلویان تل د زور، ځواک، ناخوالو، تریخ غبرګون او د ناانډولو دریځونو په غوره کولو سره خپلې غوښتنې پلې کوي او څه، چې د دود، دستور، قانون او انصاف له مخې نه شي تر لاسه کولی هغه د زور او ځواک له لارې لاسته راوړي.

د سولې، روغې، انصاف او نیاومنۍ په پلوي د لوی خدای د استازیو له خوا هلې ځلې او لیار ښوونې شوي، خو د تشدد، بې انصافۍ، ناروا بلوسیدنو او ځورونو په پلوي یو اځې هماغه شیطاني ځواکونو هلې ځلې کړي، چې نومونه یې لا د انساني نړۍ د تاریخ په پاڼو کې تر اوسه پورې په پرله پسې توګه لیکل کېږي. داسې هر کله پېښه شوې چې د تشدد پلویانو په زور او ناروا توګه د بل چا شتمنۍ غصب کړي، خو د حق او عدالت پلویانو بیا د خپلو حقوقو په لاسته راوړلو کې د عدم تشدد له لارې پر غاصبانو برې موندلی دی.

وګورئ په کعبه کې شیطاني بتانو د زور او تشدد له لارې ځای نیولی و، خو کله چې مکه معظمه د عدم تشدد د غوره شوي کړنو له مخې فتحه شوه، بیا نو بتان هم د کعبې شریفې له

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګړ ځخه بهر وغورځول شول او مات شول.

د کعبې د بتانو د ماتولو له پېښې نه لاډېر پخوا د نيل په رود کې د موسی علیه السلام او د فرعوني ځواک د پېښې پايلې وښودله، کله چې فرعون د تشدد د ښودلو په هوډ په موسی علیه السلام پسې، چې د نه تشدد او نه تاوتريخوالي د ښودلو په موخه له مصره د سينا په لورې په تېښته وتلی و ورغی د نيل په رود کې د موسوي د سولې روغې او نه تاوتريخوالي غورځنګ د زمانې د تشدد او تاوتريخوالي پر ستر جګړه مار فرعوني ځواک بری ومومند.

په همدې توګه د ابراهيم علیه السلام او د نمرود اور په کيسه کې هم د عدم تشدد بې وزلې انسان د تشدد پر ستر ځواک بريالی شوی دی. وګورئ د نوح علیه السلام د ژوند په کيسه کې هم ځنګه چې هغوی د سولې روغې او عدم تشدد په پلوی، پريوه خبره ټينګار دلورد چې: ((خدای يو دی او نوح يې استازی دی)) پر هغو ډلو ټپلو چې د زور، ځواک او تشدد د پلويانوو او د نوح علیه السلام پر ويناو يې باور نه کاوه، د طوفان له خپو بريالي ووتل يعنې: په طوفان کې هغه کسان چې د تشدد پلويانوو تباه شول، خو د عدم تشدد پلويانو وکولی شول د نوح علیه السلام سره يو ځای له طوفانه وژغوري.

په دې توګه په ډاګه ويلی شو، چې په شلمه پېړۍ کې د ګاندهي جي او د باچا خان غورځنګ يو سوله ايزه، حق غوښتونکی، خپلواکه او د عدم تشدد غورځنګ و دا او داسې نور غور ځنګونه لکه چې مو ولوستل هرکله او په هرځای کې دلوی خدای له لورې د منښت کچې ته رسېدلي او د بری د لوړ ځلي خاوند شوې هم دي. په دې لاره کې ګاندهي جي د هند د نيمې وچې د ټولو ولسونو ديو ستر لارښود په څېر چې لاتر اوسه پورې ديو سپيڅلي انسان په توګه لمانځل کېږي دلمانځلو حق هم ومومند.

دا ځکه چې د هغوی د عدم تشدد د غورځنګ د بري تر ځلي ورسيد. انګريزان له هنده ووتل او هند ديوه ستر هېواد په توګه د ځمکې پر مخ وځلېد. نور نو پر هند باندې نه انګريزان واکمن دي او نه هم بيا د هند ولس د انګريزانو واکمنې ته غاړه ږدي.

د باچاخان د عدم تشدد د غورځنګ په هلو ځلو کې، چې لا تر اوسه پورې په سيمه کې د بری تر ځلي نه دی رسيدلی او له پښتون ولس ځخه ملت نه دی جوړ شوی، څه د ناهيلۍ خبره نه شته، ځکه چې يو خو په دې لياره کې لا هم هلې ځلې روانې دي او بل دا چې د تاريخ په اوږدو کې هم هرکله د ولس جوړونې، پالنې او روزنې غورځنګونه سل په سلو کې نه دي بريالي شوي. د مثال په توګه ورګورئ موسی علیه السلام چې هلې ځلې يې لا د لوی خدای پرسماسمو وحيو او لارښوونو پرله پسې پلې کيدلې د فرعون له مريي توب نه د آزادۍ او د نيل له رود ځخه د پورې وتنې له بريالي ګامونو د وچتولو ځخه پرته د بل کوم ستر ګام په پورته کولو نه دی پريالی شوی او د قرآنکريم د آياتونو په شهادت په فلسطين کې د ((اريحا)) يا د ((اريشو)) د ښار په نيولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې هم د نبي اسراييلو له خوا له ملاتړه بې برخې پاتې شوی و.

یعنې موسی علیه السلام په خپل ژوند کې د خپل ولس لپاره د یو آزاد او خپلواک هېواد د ګټلو او جوړولو په کار کې ماتې خوړلې، خو د هغوی ځای نیونکی و، چې پوره ځلوبښت کاله وروسته د خپل قوم په مرسته د ((اریحا)) یا د ((اریشو)) د ښار په لاندې کولو او نیولو په سیمه کې د آزاد او خپلواک هېواد په ځښتن کېدلو سره جوخت له بني اسراییلو نه د یو غښتلي ملت په جوړولو کې بریالي شول.

دا چې هره هڅه کوم، چې د ولس د جوړونې، پالنې او روزنې په موخه را مینځته شوي وي، ارو مرو د بري تر ځلې رسیدلی شي، خو چې همغه هلې ځلې لا پسې پابښت و مومي.

دا ځکه چې د هلو ځلو د لړۍ پابښت، چې ارو مرو تر موخې د منزل لنډونکی لامل دی باورونه غښتلي کوي، هوډونه د بري تر ځلې رسوي د هېوادوالو د منښت کچې ته له پیله تر پایه زیاتوالی ښيي د ولس په ژوند کې یو ښه سیاله، بنسټیزه بدلوونکی او ختون را مینځته کوي او په پایله کې د ولس د ژوند کاروان ته د سولې، روغې، نیکمرغۍ، هوساینې او دنیا ومنۍ په واټونو کې د بریالي ګامونو په وچتولو کې پابښت لرونکی هوډ وربښي.

په دغو منل شویو او دود شویو لیارو کې د باچاخان د نه تاوتریخوالي غوره شوی هوډ د حق غوښتونکیو د کاروان د هلو ځلو غورځنګ د پابښت زړی به نن دی که سبا په سیمه کې بیا را

غزل

عمر دراز مروت

له ستا سپینې خولې چې ولې دا ترخې راوځي
ګنې چینې نه خو اکثر او به رڼې راوځي

له شرپسندو توقع د امن هسې کوې
بلاله کوم لور چې راځي نو له تیارې راوځي

د زړه د ننه حال یې مه غواړه چې څوک دیا څه
په ظاهره خو هو بهو دا فرښتې راوځي

ته په تر څو زموږ د وینو په خرچ ژوند تیروې
زموږ له چم نه به تر کومه جنازې راوځي

غل خو معلوم دی چې له کومه له ځای راغلی
ګورو چې مل یې اوس له کومې دورازې راوځي

چې سترګې ټیټې کړې او وخاندې او ژغ ونکړې
له دې ادانه جانان ډېرې کیسې راوځي

د دې ګرانښت به وي کوم حد عمر دراز مروته
په هر تکلیف کې مې له خولې ژغ دادې راوځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زرغون شي او ديو ښکلي پسرلي په خوږه هوا کې به ګلان وسپړي.

بلبلې او توتيان به ديو موتې اوخپلواک ولس د آزادۍ د نغمو او ترانو د خوږو آزانګو د خپراوې په موخه ډلې ډلې راشي او د سيمې د هسک په لمنو کې به هرې خواته په الوتلو د نړۍ والو غوږونو ته د ولس د نه تاوتريخوالي د پلويانو د بري د ترانو خوږې انګازې ورسوي د هغې ورځې په هيله !!!

مباز ((څاپي))
بُن، جرمني

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library